

Foto Luc • archief De Plate

Eerste handelsdok rond 1900

DE PLATE

Maandblad

-- APR. 2001

DE PLATE

**TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE"
V.Z.W.**

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming

Aangesloten bij de CULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR
HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de
Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december
1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

Tekst overname toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 30

NUMMER 4

MAAND april 2001

Prijs per los nummer : 60 Fr.

IN DIT NUMMER

blz. 98 : **I. VAN HYFTE** : In het jaar des Heeren 1862.

blz. 102 : **J.G. DE BROUWERE** : Standing kost.

blz. 103 : **S. IPPEL** : De kleur van het hemd van Isabella

blz. 105 : **J. KLAUSING** : Missen is menselijk.

blz. 106 : **R. WEISE** : Sergeant Henri Auguste De Bruyne.

blz. 117 : **R. VANCRAEYNEST** : Waarheid en verzinsels over de diepwaterkaai en de spuikom
(1^e deel).

HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Verantwoordelijke uitgever : Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur : Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : 750-9109554-54

000-0788241-19

Het Bestuur

Voorzitter :

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende, tel. 059709205.

Ondervoorzitter :

Walter MAJOR, Kastanjelaan 52, 8400 Oostende, tel. 059707131.

Secretaris :

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende, tel. 059507145.

E-mail : freddy.hubrechtsen@pandora.be.

Penningmeester :

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail : jean.pierre.falise@skynet.be.

Leden :

Jean DE LANGHE, Vindictivelaan 6/2, 8400 Oostende.

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Simone MAES, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Jan NUYTEN, Karel Janssenslaan 33/13, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer :

Ivan Van Hyfte, Kastanjelaan 58, 8400 Oostende.

J.G. De Brouwere, Troonstraat 49/2, 8400 Oostende.

Simon Ippel, Verenigingstraat 161, 8400 Oostende.

Jef Klausing, Koninginnelaan 34/2, 8400 Oostende.

Rudolf Weise, Voorhavenlaan 1/14, 8400 Oostende.

Raymond Vancraeynest, Blauw Kasteelstraat 103, 8400 Oostende.

De Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteiten:

APRIL I ACTIVITEIT

Donderdag 19 APRIL om 14 u 30

Namiddagcauserie in de conferentiezaal van de VVF, Dr. L. Colensstraat 6.

Onderwerp: **HERMAN MOERMAN – JOURNALIST, ACTEUR, AUTEUR**

Deze causerie wordt geleid door onze voorzitter Dhr **Omer VILAIN**

Herman MOERMAN heeft onlangs een punt gezet achter zijn journalistieke loopbaan en dus wilden wij er als de kippen bij zijn om deze veelzijdige en boeiende man op de rooster te leggen voor ons publiek. En wie is daar beter toe in staat dan Omer VILAIN.

U krijgt het allemaal op een schoteltje aangeboden – Tjeppen Krotte van de Oostendse revue, de Oostendse journalist maar ook de auteur....

Het ware echt zonde deze informatieve maar zeer aangename namiddag te missen.

APRIL II ACTIVITEIT

Donderdag 26 APRIL om 20 u 30

Avondvoordracht in de conferentiezaal van de VVF, Dr.L.Colensstraat 6.

Onderwerp: **HEKSEN, HEKSERIJ EN HEKSENPROCESSEN**

Deze voordracht wordt verzorgd door de heer Marcel DENDUYVER

Dhr Marcel DENDUYVER is leraar van opleiding, directeur van het Klein College o.r. en voorzitter van de vzw GESTELLA-Vereniging voor familiekunde, geschiedenis, heemkunde en volkskunde van Gistel en Gistel-Ambacht. Hij is tevens bestuurslid van het West-Vlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde waar ook onze kring bij aangesloten is. Hij is dus een ware meester van zijn stof.

De magische wereld is iets dat ons allen boeit. De voordrachtgever start dan ook met een reeks aangrijpende heksen- en toverijverhalen uit de 19de en 20ste eeuw. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de eigenlijke hekselij - de duivelse hekselij - zoals men ze zag in de 15de, 16de en 17de eeuw.

Hij schetst ons niet alleen het verloop van een heksenproces maar ook over de gevreesde tortuur die er mee gepaard ging vertelt hij ons een aardig woordje.

Denk aan Jeanne Panne en konsoorten

Welke zijn de oorzaken van deze heksenwaan ? Dat verneemt u op deze boeiende avond!

Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos voor ALLE belangstellenden. Wij rekenen stellig op uw aanwezigheid

Men zegge het voort !!!

IN HET JAAR DES HEEREN 1862

door Ivan VAN HYFTE

Het jaar is amper één uur oud of sergeant-majoor Leopold L'ALLEMAND, van het 8ste linieregiment, valt in het eerste Bassin, recht tegenover de Sint Jorisstraat. Had hij té uitbundig nieuwjaar gevierd of speelde de dichte mist, die al enkele dagen aan de kust hing, hem parten ? Hij vindt de dood in het ijskoude, grauwe water.

Drie dagen later opnieuw een verdrinkingsdood : een jongetje van elf speelt op het ondikke ijs dat de walgrachten toedekt en zakt er door... Nog dezelfde maand zal soortgelijk drama zich herhalen maar op het nippertje kan de avontuurlijke bengel gered worden door een uitgestoken hand. "On a souvent besoin d'un coup de main, rarement d'un coup de pied" merkt de journalist van la Feuille d'Ostende droogjes op.

Kommer en kwal genoeg die vriesmaand.

Op 19 januari houdt de filantropische vereniging "Poule Monstre" in Hôtel de Gand al zijn derde broorduitdeling : 670 broden gaan naar de armen in de stad. 's Nachts, op 25 januari, zinkt de Oostendse sloep "Sinte Anna", na aanvaring met een spookschip dat zijn reis voortzet; de bemanning springt op een reddingsbootje om later opgepikt te worden door een Oostendse collega, de "Succes".

Het ongezonde weer van eind januari maakt veel slachtoffers onder de kinderen : Clemence DEBRUYNE (2 m.), Joseph DE MEYER (2 m.), Irma DECOCK (15 m.), Pierre DESMET (3 j.), Edmond WYNSBERGHE (2,5 j.) en Henri NERCKENBRACK (4 j.), allen zijn ze nog geen 5 jaar oud wanneer ze aan de Nieuwpoortsesteenweg een kindergrafje krijgen. Apotheker LAUWERS aan de Groentenmarkt doet dan weer gouden zaken met een nieuw "wondermiddel" : een "véritable elixir tonique anti-glaireux du docteur Guillie". Uit Parijs dan nog wel !

Na hun nieuwjaarsbanket heeft het gemeentebestuur in februari heel wat af te werken op haar agenda. De raad beslist in zitting van 2 februari het hooiland op het oude kerkhof voor 9 jaren te verpachten aan Charles FEYS en Louis HAMILTON die hun koeien, schapen of geiten er niet mogen laten grazen.

Ander dierennieuws komt uit Londen : een vereniging van dierenbeschermers stuurt een brief naar burgemeester Jean VAN ISEGHEM waarin ze zich ergert aan de onwaardige manier waarop kippen vanuit Oostende worden overgebracht. Opgesloten in kratten sterven vele onderweg. Er worden maatregelen gevraagd tegen "these acts of cruelty". Heuglijker nieuws komt uit het casino-stadje Spa. Oostende krijgt zijn deel in de winsten van de kansspelen voor het jaar 1861. 31.490,99 Fr. zal aangewend worden voor de verfraaiing van de badstad.

Café du Nord moet het met bescheidener middelen doen. Naar aanleiding van hun tombola wordt beslist 6 arme jongens en meisjes op het Hazegras uit te dossen bij hun 1ste communie. De hertog van Brabant - later Leopold II - koopt voor honderd frank lotjes.

Ook voor cultuur is er geld. Op 24 februari voert het gezelschap "Nationaal Tooneel van Westvlaanderen" in het stadstheater een dolle klucht op : "Anne-Mie of de gevolgen eener goede opvoeding".

Maart is dé karnavalmaand. Dit merk je aan de geanimeerde "Grands Bals parés et masqués" in de Sociétés Royales van La Rhétorique, des Bouleurs en die van Willem Tell. Op straat is alles

probleemloos verlopen. Weinig maskers; wellicht zit het slechte weer er voor iets tussen. Wie niet meer moet "masjheren" is Etienne SANDERS. Als bakker heeft ie met het gewicht van zijn brood gesjoemeld en krijgt 22 Fr. boete aan zijn broek, met nog eens 10 dagen gevangenis bovenop. Voor onze vissers is óók weinig pret te beleven. Zowat 150 sloepen – de bijna voltallige vloot – zijn al 15 dagen in zee (normaal blijven ze 5 à 7 dagen weg) en kunnen door de hevige Z.W. wind niet binnenlopen. En met de vastenperiode wordt het visje altijd duurder betaald.

Voor de "kopaazje" van een tweetal sloepen die op 2 april de grote visserij met kollijn herneemt, is dit geen aprilvis. Voor de moruwevangst te zoute zeilen ze tot aan de Doggersbank en de Fär Öer-eilanden. Hard labeur ! De viskoppen met een flekmes opensnijden, de ingewanden er uithalen. Na het wassen knijpen ze het bloed uit door de staart te wringen. De zouter tenslotte overgiet de kabeljauw met een schep zout in een daartoe bestemde ton.

Dezelfde maand trouwen 15 koppels, waaronder 10 vissers. Het berichtje staat naast een ander "opmerkelijk" huwelijk. In Constantinopel huwt een weduwnaar van 6 vrouwen, vanwie hij 19 kinderen had met een weduwe van 5 mannen die op haar beurt 12 kinderen ter wereld bracht.... Hoeveel kinderen zouden visser Edouard VROOME en Marie BRYS krijgen die op 22 april hun ja-woord geven ?

Vanaf 1 mei is er omwille van de Wereldtentoonstelling in Londen een dagelijkse verbinding Keulen-Oostende-Londen. Engeland, dat zo graag "Britain rules the waves" zingt, regeert niet alleen over de golven maar nog meer over de Europese, industriële markten. 7 mei : met dertien zijn ze, de eerste baders. Ook de eerste sloepen zijn terug thuis van de Fär Öer. Op 11 mei zet de bemanning 47 tonnen moruwe op de kade. Twee weken later, lopen tussen 23 en 30 mei nog 12 tweemastsloepen binnen van de Doggersbank, samen goed voor 302 tonnen ingezouten vis. Zouden de kinderen van het Hazegras straks levertraan moeten nemen als vitaminerijk voedsel ?

In hun wijk kun je vanaf 25 juni in de herberg van Ch. GODDERIS de plannen en het lastencohier inkijken van de nieuwe kerk. Het seizoen komt er aan : alleen al aan de zondagse trains de plaisir merk je het: op 29 juni brengen ze niet minder dan 1467 dagjesmensen naar zee. Ze komen niet om die cynische attractie op de Sint Joseph Plaets te begluren : " Te zien - in een klein barakje - een man genaamd Charles OCKIER - oud 29 jaer, zijnde 75 centimeters lang en 93 dik, hebbende een baerd – zoals den felsten sapeur - Ingangsprijs 10 centiem".

Enkele honderden meters daar vandaan lopen graaf en gravin de TALLEYRAND-PERIGORD rond om ook gezien te worden, door de happy-few weliswaar. Voor drie weken hebben ze appartementen afgehuurd in het Hôtel Royal de Prusse waar "madame" zich meerdere keren per dag terugtrekt om van toilet de veranderen.

Juli wordt ongetwijfeld dé topmaand; nog nooit logeerden zoveel toeristen in de zomerse hoofdstad van België. Uit Washington, Stockholm, Warschau, Kopenhagen, Frankfurt komen ze; ook veel Russen die de voorkeur geven aan gemeubileerde optrekjes, vooral in de Capucijnen- en Kapellestraat. Soms voor 6 lange weken, zoals die Romeinse prins ROSPIGLIOSE die met zijn familie en een uitgebreide suite in Hôtel de Flandre van een dolce far niente geniet. Velen bereiken de oostelijke dijk en het Kursaal via de nieuwe ijzeren brug die in het verlengde ligt van de Vlaanderenstraat en wandelen dan ononderbroken door tot aan de grens met Mariakerke (zowat de huidige Parijsstraat). Bij een schitterende zonsondergang is langs de verbrede, bakstenen wandeldijk van alles te beleven : verlichting, "soirées dansantes", vuurwerk, groot bal, een ballon die opstijgt, Duitsers die de nieuwe wals l'Ostendaise "wonderbar" vinden of een verwaande amateur die zich achter de piano zet...

Voor augustus zijn alle hotels en appartementen volgeboekt. De ontgoocheling dat de koning van Pruisen uiteindelijk niet op bezoek komt, is van korte duur want er is ander schoon volk op komst en die zijn de koning te rijk : kroonprins Albrecht van Saksen, de hertog en hertogin D'AUMALE, graaf MENSCHENDORFF-POUILLY (gouverneur van Galicië) of de kroonprins van Denemarken, om het bij die enkele te houden.

Willen die uitgebreid à la carte tafelen, dan moeten ze in de "Rocher De Cancale" zijn bij LANTOINE of in het gerenommeerd café-restaurant "Pavillon des Dunes", bekend om zijn verse vis en Engelse oesters. Minder appetijtelijk is het nieuws dat er dode vissen in de bassins drijven en een ondraaglijke stank verspreiden....

Ook met vakantie is de Oostendse schoolgaande jeugd. Eerst moeten de leerlingen van het Collège Notre Dame de Bon Secours op 18 augustus nog een plechtige prijsuitreiking ondergaan in de salons van het casino. Voor de laureaten is er ondermeer een "prix de calligraphie, de diligence, lecture flamande, de politesse".

De septemberzon schittert maar de westenwind blaast heftig in het gezicht. Het strand is bijna verlaten. Op de dijk paraderen de eerste bontmantels. Veel dames hebben hun garderobe opgeplooid en zijn vertrokken. Hier en daar nog een laatkomer zoals de Prince of Wales die vanaf 7 september logeert in het hotel van M.E. DE PACHTERE, een bekend handelaar. Zijn verloofde, prinses Alexandra van Denemarken, maakt haar opwachting in het groene salon op het gelijkvloers. Tussen de vele doeken hangt een zicht van Heidelberg, precies de plaats waar het paar elkaar voor het eerst ontmoette. Hun wederzijdse blikken spreken liefde. Vele Engelsen haasten zich om in de Witte Nonnenstraat een glimp op te vangen van hun toekomstige soeverein.

15 oktober betekent het einde van het badseizoen, ook van het mooie weer. Overvloedige regens laten kelders onder water lopen. Winkeliers lijden aanzienlijke schade. Na de zondvloed komt een week later nu ook nog de gevreesde storm. In de nacht van 22 oktober moet ter hoogte van Duinkerken de bemanning van de pakketboot "Emeraude" 29 man van een op drift geslagen Engelse driemaster in uiterst moeilijke omstandigheden van boord halen. Een week later wordt visser Louis VAN WYNSBERGHE, net geen 19, over boord geslagen. De familie zal nadien het aangespoelde lijk op het strand van Lombardsijde komen herkennen. Hij is één van de 61 sterfgevallen in de maand oktober waarin precies 61 kinderen het levenslicht zagen.

Oostende, dat al een tijdje aan zijn winterslaap begonnen is, ziet er die 19de november nóg doodsstillert uit : het heeft lichtjes gesneeuwd. Maar de dood loert langs alle kanten. Engeltjes van kinderen en verzwakte jonge moeders voeren een ongelijke strijd in een gevecht om leven of dood. Al maanden plaatst apotheker KOCKENPOO uit de Louisastraat nr. 5 volgende advertentie in de krant. Voor "les femmes débiles (lees : zonder krachten) pendant le temps qu'elles nourrissent leurs enfants" is er nu "Gesundheitsbier" op de markt. Een klein glas bier elke morgen, middag en avond. Prijs : één frank twintig de fles. Ook voor borstlijders....

Maar volksvermaak en cultuur zijn nooit dood te krijgen. Elke zon- en maandag is er vanaf 14 december "prijschieting" in café Pantoeffel; "de prijs van elke scheut is 3 centiemmen".

Dinsdag 16 december geeft de harmonie Euterpe n.a.v. 72° verjaardag van koning Leopold I een concert, gevolgd door een bal in de salons van het Casino. Melomanen van Rossini, Donizetti en Meyerbeer komen voor het goede doel : met de medewerking van de Cercle Coecilia gaat de opbrengst naar de noodlijdenden in stad.

Vrijdag 19 december. Een uitzonderlijke storm beukt al 3 dagen ononderbroken op de kust. Opgezweepte golven vegen de zeedijk schoon, de gierende N.W-wind jaagt massa's water in de

stadsgracht. Op het einde van de oostelijke dijk is een menigte op de apocalyps afgekomen en ziet angstig bij momenten een zeil aan de donkergrijze horizon. Een vissersboot wordt dwars door de brug geslagen die van de Kanonnendijk naar het oosterstaketsel loopt. Ten oosten van de Cercle du Phare is een bres geslagen van meerdere meters. Veel ijzeren dijkbalustrades zijn midden door.

Op Kerstavond is de razernij voorbij. Gedurende de hele nacht zijn werklui druk in de weer om met zakjes aarde de bressen te dichten. 50 sloepen zijn nog niet teruggekeerd. Van overal lopen berichten binnen van schade, vergaan of verlies. Ondermeer uit Calais komt de melding dat de "Auguste" (eigenaar F. BAELS) in grote moeilijkheden verkeert; de bemanning is gered. Op Kerstdag meer de "Rosalie" aan met één man minder. De "Stephanie" heeft de kapitein en 2 bemanningsleden van een Hollandse kof gered. De bootsman en de scheepsjongen daarentegen zijn door een hoge golf van de brug weggeslagen. Vóór de havengeul kan een Noorse bark niet binnen; hij maakt teveel water en de zeskoppige bemanning heeft het schip verlaten.

December is inderdaad de donkerste maand van het jaar....

HET ROEMRIJK BEWIND VAN KEIZER KAREL V IN ONZE NATIONALE GESCHIEDENIS

Ons geacht lid, dhr. Eddy BAELS, publiceerde onlangs zijn jongste historisch werk : "Het roemrijke bewind van Keizer Karel V in onze nationale geschiedenis". Met deze publicatie is hij niet aan zijn proefstuk want eerder publiceerde hij een werk over de Oostendse Compagnie en "Oostende onder het Frans bewind" (1982).

Het werkje bevat een 23-tal bladzijden, werd uitgegeven in eigen beheer en kan bekomen worden door storting van 250 Fr. (inclusief port & verzendingskosten) op rekening 384-0975394-46 van E. Baels, Warschaustraat 12/8, Oostende, met uiteraard verwijzing naar voormeld historisch werk.

OSTEND STADION V.C. foto blz. 2001-42

Ingevolge de vele vragen betreffende de dame op de vermelde foto (poserend tussen Albert PAUWELS en Jean LAROYE) kunnen volgende aanvullende gegevens worden verstrekt : Marie, José PIERS was de echtgenote van dhr. LAMPAERT, burgemeester van Zomergem en de zuster van Jan PIERS, ex-burgemeester van Oostende.

STANDING KOST

door J.G. DE BROUWERE

Vanaf 1 januari 1852 moest nu te Oostende op de nieuwe begraafplaats ter aarde besteld (1). Voor de Oostendenaars van die tijd was dat héél ver van stad. Stel U voor, Nieuwpoortsesteenweg, eigenlijk op de buiten.

Maar dat heeft bij een aantal Oostendenaars beroering verwekt, en wèl om andere redenen. Het was nu mogelijk, - op zo een grote oppervlakte, en op min of meer vaste grond, - (2) aan monumentale dodenverering te doen. De bezoeker van het nieuw kerkhof kon, aan de grafkelder-met-bovenbouw zien tot welk voornaam geslacht de erin liggende overledene behoort. De zgn. "eeuwige vergunning" met praalgraf maakte dat nu mogelijk. En de overledene, die een "concession à perpétuité" in de grote laan kon verwerven, zo mogelijk dicht bij de ingang kon dat nog beter.

Eén der eersten, die daar zo een luisterrijke eeuwigdurende vergunning verwierf, was Jacques-Jean DE SORGHÉ (3). En daar had hij wel een duit voor over. Hij kocht immers een stuk grond op een ereplaats, vooraan links in de erelaan (4). Als daar nu een monument met grafkelder op gebouwd werd, kon elkeen weten wat voor een vooraanstaand man de Directeur van de Bank van Lening (de Berg van Barmhartigheid, in de volksmond "de woeker" genaamd) wel was geweest. Maar ja, hoeveel heeft hem dat gekost ?

De Stad vroeg 100 goudfrank per meter vierkant, én minstens een kwart van de waarde van de grondprijs. Dat laatste bedrag was voor het "Bureau de bienfaisance" bestemd (5). Hoeveel de grond van Jacques-Jean kostte valt makkelijk te berekenen : $2,50 \text{ m} \times 3 \text{ m} = 7,5 \text{ m}^2$. Aan 100 goudfrank per meter vierkant wordt dit 750 goudfrank. Voeg daarbij een kwart van de prijs, nml 187,25 goudfrank, dan beloopt de uitgave tot 937,25 goudfrank. Voorwaar, een aanzienlijk bedrag (6). En dan moest er nog een grafkelder in aangelegd, en een monument op gebouwd worden. Maar daarover is geen documentatie bewaard (7).

-
- (1) Begraven op wat nu "Square Clémentine" heeft mocht niet meer.
 - (2) Zie Ivan VAN HYFTE : Het kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg. In : De Plate, 1991, blz. 336-337.
 - (3) Over hem : Ostendiana VI (1993), blz. 163-167.
 - (4) Grafkelder 03/01/09.
 - (5) Het Bureau van Weldadigheid is samen met de "hospiciën", via de Openbare Onderstand een verre voorganger van het huidige OCMW. Het zetelde Witte Nonnenstraat 31.
 - (6) Het is moeilijk de waarde van de goudfrank einde XIXde eeuw om te zetten in BEF 2001. Gewoonlijk wordt vermenigvuldigd met ± 125 .
 - (7) Het kruis bovenop de grafkelder heet een archeologisch uitzonderlijk model te zijn. Wie belangstelling heeft voor details in de begrafenisregeling ter stede, raadplege blz. 22-35 van het Rapport....Ville d'Ostende, Exercice 1881, zijnde het "Tarif-réglement sur les inhumations et le service de transport des morts", wat wel zéér leerrijk is.

DE KLEUR VAN HET HEMD VAN ISABELLA

door Simon IPPEL

Iemand wees mij erop dat in mijn boek "Verhalen rond de Oostendse beiaarden" nog steeds vermeld staat dat de kleur "Couleur Isabelle" van het hemd van de aartshertogin Isabella komt EN dat zou niet juist zijn !

De nieuwsgierigheid was zo groot dat ik allerlei documentatie raadpleegde tot zelfs deze van de kleurengamma's van verfproducten en ik hen telefoneerde. Mondeling vernam ik dat van deze kleur reeds sprake was rond 1550, maar "ze ouden inlichtingen nemen".

Alhoewel de hygiëne in deze tijd niet op zo een hoog peil stond, kan men dus veronderstellen dat het geheel wel iets overdreven was en het meer berust op een legende dan op de waarheid.

Toen vorig jaar in de propaganda documenten van Nieuwpoort verschenen, ter gelegenheid van de uitvoeringen "Staats of Paaps" over het beleg van deze stad (1600), schreven ook zij dat het gezegde ontstaan was na hun beleg. Het sterkte mij om aan opzoekingen daaromtrent te doen.

Samen met nieuwjaarswensen ontving ik van Raf SEYS zijn "Rumberger cahiers" waaronder ook "Marginalia bij het beleg van Oostende - 1601-1604". (100 fr. Te koop in de lokale boekhandel - doen !). Wat lees ik daarin ? Het alom bekende verhaal van "Couleur Isabelle". Het was dus hoogtijd om mijn opzoekingen en bevindingen te publiceren.

Hier komen ze dan !

* Als eerste nam ik het boek van E. VLIETINCK onderhanden. Hij gaf reeds in 1879 aan dat de Isabella-kleur in verband met Oostende een legende was ("Het oude Oostende" blz. 295)

* J. BOWENS in zijn boek "Beschrijving der stad Oostende" (1792) geeft nergens aan, en dit in het ongeveer 60 bladzijden tellend verslag van het beleg van Oostende, dat Isabella deze woorden zou uitgesproken hebben. Zij zelf zou er maar een paar maal geweest zijn, haar gemaal meerdere keren.

* Dus maar naar onze Ary SLEEK'S boek genomen "Vijf glanspunten uit de Geschiedenis van Oostende" (1962). Ook hij gaf hier een uitvoerige beschrijving van het beleg en daarin volgt hij VLIETINCK met te zeggen dat het een legende is.

* Verder maar grasduinen in "Vlaanderens Volkskundig leesboek voor lagere scholen (Noordhooft-Groeningen 1931). Daar heeft men vijf bladzijden nodig om ons te leren hoe het ISABELLA-kleur is ontstaan.....te Oostende. Lectuur genoeg, al is het voorzien van rijkelijke fantasie.

* Een leraar Nederlands wees mij erop dat in 1949 Michel DE GHELDERODE een kort artikeltje geschreven had over Isabella's "*zonderlinge en gewaagde belofte in het paleis te Brussel*". Het zou haar "hof" zijn die de kleur "Couleur Isabelle" heeft genoemd en dit ter ere (?) aan hun vorstin.

* Andere buitenlandse historici zouden erover geschreven hebben o.a. de Engelsman I. D'ISRAELI (1817), de Fransman A. DINAUX (1829), en de Duitser WOLF (1843) zouden het mondeling uit de volksmond hebben opgetekend (waarschijnlijk nog vele andere). Maar die boeken vinden en lezen was voor mij te veel vooral omzat ze allen hetzelfde verhaal vertellen.

* Raf SEYS heeft zelfs de "Larousse" geraadpleegd die ook in dezelfde geest schrijft.

Maar alle bewijzen op één lijntje, ze gaven mij geen voldoening.

Dus nu verder opzoek naar DE "waarheid".

1 Haar naam Isabella; is van Romaanse-Provençaalse oorsprong (mogelijk afkomstig uit het Arabisch) en is de wisselvorm voor Elisabeth. De vorm ISABEL kende in de 13e eeuw een grote verspreiding in Spanje, Frankrijk en Engeland. Ook in Nederland maar dan onder de vorm Isabeau.

2. De kleur : Izabel (met een z) is een soort geel, of beige, of chamois. Een juiste kleurdefinitie is er dus blijkbaar niet. Over het algemeen spreekt men in onze streken over een vuil geel, maar ook dit is verschillend van individu tot individu.

3. De historische legende : de legende komt ongeveer rond 1880 in omloop als een verhaaltje die het verband wil leggen tussen de persoon en de kleur. Hier is het zeer belangrijk te vermelden dat dit verhaaltje voor het eerst opduikt twee eeuwen NA het beleg van Oostende. Deze duurde van 5 juni 1601 tot 20 september 1604.

4. Het verhaal : aartshertogin Isabella kwam in hoogsteigen persoon (al dan niet met haar man de aartshertog Albrecht) de Spaanse troepen inspecteren en aanmoedigen. In haar wil om de stad op de Staten te veroveren sprak ze de gelofte uit "niet van hemd te veranderen zolang de stad niet in haar bezit was". De lange duur van het beleg had tot gevolg dat haar hemd er niet meer zo netjes uit zag. Toen ze eindelijk een schoon hemdje mocht aandoen, kreeg het geelachtig afgedragen ding de kleur mee van *couleur Isabelle*.

5. Wetenschappelijk : op grond van historische documenten kan men zeggen dat de legende een volledig andere wending nam, alhoewel... ze niet definitief was uitgeschakeld.
Hoe zit de benaming historisch in elkaar ?

Enkele boeken over de Spaanse geschiedenis geraadpleegd. En wat vinden we daarin ?

Het hoofdpersonage was de betovergrootmoeder van de aartshertogin, Isabella van Castilië (°1451-+1504) ook nog Isabella de Katholieke genoemd en echtgenote van Ferdinand V van Aragon (°1452-+1505). Nu komt het eigenaardige. In 1492 zou bij het beleg van Granada, dat negen maanden duurde en waarbij de Moren uit Spanje werden verdreven, deze Isabella de gelofte gedaan hebben zich niet te verschonen tot de stad was gevallen. Dit zou genoeg zijn om haar hemd de kleur te geven met haar naam !

En zo zijn we even ver als voorheen ! Het verhaal is dezelfde en de verfkenner had gelijk; het kleur bestond reeds vóór het beleg van Oostende. Alleen de vrouwelijke persoon is gewijzigd en zijn we veel dieper in de geschiedenis gekomen. Mogen we veronderstellen dat deze anekdote in feite een dankbaar gehoor had bij de toen heersende romantische geschiedschrijving ?

6. Dan maar terug onze kleurtechnieker aangesproken. Volgens zijn opzoekingen werd de kleur voor het eerst vernoemd in 1495 en is tot nu bekend gebleven in verschillende talen.

7. In het dagelijks leven vindt men ze ook nog terug.

Oorspronkelijk werd het gezegd van bepaalde gekleurde stoffen zoals satijn en fluweel, later werd het overgedragen op de kleur van een bepaald paard. Dergelijke paarden zijn namelijk bleekgeel (bijna wit) met een duidelijk geel in de manen en de staart.

Bij de bloemen heeft men ook een isabella-tulp.

Bij de vogels heeft men een gamma kanaries : ik noem er enkele; de goudizabel, orangeizabel, schimmelizabel enz. (allemaal met een z geschreven !).

Vooral in de vrouwelijke lingerie komt men het woord veelvuldig tegen.
En zo houdt het niet op.

Wat moeten we nu onthouden ?

Wat men er ook van zegt het is een legende. De legende is zeker NIET ontstaan te Oostende of te Nieuwpoort. De legende is ontstaan in Granada... maar het is toch een prettige legende en laat het ons ook levendig houden. Historisch is en blijft het een legende. Het voort vertellen mag, het kan geen kwaad stichten.

MISSEN IS MENSELIJK

In mijn bijdrage over het "Oostendse Mestactieplan" in de XXe eeuw (De Plate, december 2000) zijn een paar onduidelijkheden geslopen.

In het artikel staat vermeld dat de "Trinkhall" zou afgebroken zijn door burgemeester Jan PIERS. Niets is minder waar. Alhoewel PIERS burgemeester was toen het gebouw afgebroken werd (eind 1959, begin 1960) werd het initiatief tot afbreken wel degelijk genomen door zijn voorganger burgemeester Adolf VAN GLABBEKE. Wij mogen niet alle zonden van Israël in de schoenen van PIERS schuiven !

Over het "urinoir" aan de H. Hartkerk, herinner ik me nog altijd de instelling achteraan, afgemaakt met een stenen muurtje.

Op de foto van de H. Hartkerk, die Omer VILAIN op 9 februari in de Zeewacht liet verschijnen, met zicht op de zijde van de kerk in de Beeldhouwersstraat, is duidelijk een urinoir te zien, met een plaatijzeren afsluiting aan die zijde. Over dit misverstand kreeg ik een opmerking van een bewoner van het gebuurte.

Maar over dit kerkmeubel "extra muros" herinner ik me niets. In die tijd woonde ik niet ver van het Leopoldpark en daar waren voldoende bomen ter beschikking voor onvoorziene behoeften. Ik herinner me wel dat na de laatste oorlog een waterplaats voorzien was aan de achterzijde van de H. Hartkerk, afgeschermd door een gemetseld muurtje, en dat ik op zekere dag, toen de nood het hoogst was, vruchteloos naar dit toevluchtsoord gezocht heb.

Tenware dat mijn geheugen niet meer behoorlijk werkt !

Jef KLAUSING

INDEX 2000

Traditiegetrouw publiceert "De Plate" voor de geïnteresseerde lezers een inhoudstafel & indices op het voorbije jaar.

U kunt ze bestellen door 150 fr. te storten op rekening 750-9109554-54 van De Plate - H. Serruyslaan 78/19 – Oostende met de vermelding "Index 2000).

Index 2000 verschijnt in de loop van de maand april.

SERGEANT HENRI AUGUSTE DE BRUYNE.

door Rudolf WEISE.

Ten geleide.

Juli 1926, het Oostends schepencollege beslist na tussenkomst van de "Koloniale der kust" de, in het plan van aanleg van de nieuwe Vuurtorenwijk voorziene, Amerikalaan om te dopen tot de "Sergeant De Bruynestraat".

Ooit al eens op de Vuurtorenwijk door deze "Sergeant De Bruynestraat" gewandeld? U ooit afgevraagd wie hij was en waarom deze straat zijn naam draagt? Neen? Laat mij dan de ouderen onder u even het geheugen opfrissen, de jongeren wat meer vertellen over deze heldhaftige Vlaamse militair en Kongopionier.

Hendrik De Bruyne.

De Bruyne Henri Auguste wordt geboren te Blankenberge op 02 februari 1868. Zijn vader August De Bruyne is onderwijzer, zijn moeder Louise Marie Proot is huishoudster. Hij brengt zijn jeugd door te Blankenberge waar hij lagere school loopt. Daarna doet Hendrik, zoals hij zichzelf liever noemt, middelbare studies aan het Atheneum te Brugge.

Op 16 oktober, 18 jaar oud, treedt hij in dienst bij het 2e Linieregiment waar hij de lessen volgt aan de regimentsschool. Hij staat bekend als een energiek en volhardend man. Op 01 januari 1887 wordt hij korporaal benoemd, op 01 april 1888 sergeant. Op 30 juni van hetzelfde jaar gaat hij in dienst van de Onafhankelijke Kongostaat. Op 14 september 1889 scheept hij te Liverpool in aan boord van de "Nubia" die hem naar Kongo brengt. Aangekomen te Boma wordt hij aangeduid voor het Lualabadistrict, de zogeheten Arabische zone, in Oost-Kongo. Wanneer hij in de post van Stanley Falls aankomt verneemt hij dat hij aangeduid is om dienst te doen als adjunct van Commandant Lenger, resident te Bena-Kamba. Hij komt er aan op 19 februari 1890.

Bena-Kamba ligt op zes dagen mars van het kamp van de Arabier Faki, zoon van Mserera. Het kamp ligt op de linkeroever van de rivier Lomami. Op 12 december 1891 ontmoet De Bruyne er Dr. Hinde, een Canadese arts, die door de Belgische antislavenvereniging naar Kongo gestuurd is. Hij heeft als opdracht contact te zoeken met de Arabieren van de Lomami. Samen met zijn brevet van onderluitenant (1) overhandigt hij De Bruyne het bevel zich naar Kasongo te begeven om er de lokale resident, Luitenant Joseph François Lippens, te vervoegen die ziek is.

Luitenant Lippens.

Lippens Joseph François is geboren te Brussel op 10 oktober 1855. Hij doet zijn middelbare studies aan het Koninklijk Atheneum te Brussel. Op 17 oktober 1870 neemt hij dienst bij het 2e regiment artillerie. Op 02 januari 1872 wordt hij onderofficier. Twee jaar later, op 26 maart 1874, gaat hij over naar het 1e regiment artillerie met de graad van 1e wachtmeester. Op 25 juni 1881 wordt hij onderluitenant benoemd en gaat hij over naar de spoorwegcompagnie.

(1) Het was gebruikelijk dat blanken in Kongo, in verband met het voeren van het bevel over inlandse troepen, tot een hogere rang bevorderd werden dan deze waarmee ze in België bekleed waren.

SERGEANT HENDRIK DE BRUYNE

Congopionier. Blankenberge 02-02-1868-Kasongo 01-12-1892.

GEBORTEAKTE SERGEANT HENDRIK DE BRUYNE

Nij
Geburte:

Ten jaer achttien honderd acht en zestig den dertien Februaris ten vijf uuren, na middag vier end Cornielis Abrahams Schepers Ambtenaar des Burgersstands der Gemeente van Nieuw-Amsterdam, is vercheeren Augustus De Bruyngeboore, wijer, oud twee en dertig jaer, geboren te Nijmegen, en woonende in de Gerekenste, van welke ons heft verhoord een kind, een liefs, mannelijk, gekucht geboren den twintien Februaris ten twaelf uuren half na middag in zyn huis staande in de Lange Straat, in de Gerekenste, van hem verhoord de prinses Louise Marie Hertogin, oud dertig jaer, huishoudster, geboren in de Gemeente, zyne echtgenote, en, waaraan hi verhoord heeft te willen, zyn, de voorname van Moore Auguste. De voorname verhoord in verhooring gedaan in de tegenwoordigheid van Tante Estelle, Louis, Driebergen, oud negen en dertig jaer, en Carolus de Langhe, Aukende, oud twee en vijftig jaer, beide woonende in de Gemeente. De vader ende getuigen hebben daer aen out in getuend, na gedine lezing

St. Doornik
De de Langhe Handelaarsteek

De Schepers, Ambtenaar des Burgersstands,
Nijmegen

OVERLIJDENSAKTE SERGEANT HENDRIK DE BRUYNE

AKTE
AN OVERLIJDEN
copie d'un
ACTE DE DÉCÈS

N° 76.

anteekeningen
ANNOTATIONS

Ten jare achttien honderd zes en negentig, den *vingt-cinquième* jour du mois de *mars*,

L'an mil huit cent nonante *sept*, le *vingt-cinquième* jour du mois de *mars*,
à *Noville*, devant *M. le Juge de Paix* *Camille Auguste*

gillen, ambtenaar van den
Officier de l'état

burgerstand der gemeente *de Noville* braves, ont comparu les nommés province *West-Vlaandeten*,
civil de la commune *de Noville* *provincia de Flandres*

hèbben de overlijdensakte opgemaakt van *Simon De Scheppe* *Joseph*, âgé de 72 ans, capitaine Com^d de la force
accidentals, a été tué par la chute de la

publique, et de *Benoit De Scheppe* *Benoit*, âgé de 26 ans, sous-officier de 3e classe, lesquels nous ont déclaré que le
nommé *De Bruyne* *Benoit Auguste*, âgé de vingt-quatre ans, sergent *overlijden*

in deze gemeente, den *vingt-cinquième* jour du mois de *decembre*, mil huit cent quatre-vingt-douze, le défunt était *un*
de ligne de l'armée belge domicilié à Blankenberghe, est décédé *à*

à *Hoassonghe*, le premier jour du mois de *decembre*, mil huit cent quatre-vingt-douze, le défunt était *un*
de ligne de l'armée belge domicilié à Blankenberghe, est décédé *à*

à Hoassonghe, le premier jour du mois de *decembre*, mil huit cent quatre-vingt-douze, le défunt était *un*
de ligne de l'armée belge domicilié à Blankenberghe, est décédé *à*

vingt-douze, le défunt était *un*
de ligne de l'armée belge domicilié à Blankenberghe, est décédé *à*

mère sont *Auguste* et *Troot-Soussa*. Ses papiers suivants ont été présentés par les comparants.

Une décision de M. le Gouverneur Général en date du 17 janvier 1895, autorisant l'inscription

de l'acte, après l'expiration des délais légaux. En foi de quoi le présent procès-verbal a été signé par

nous et les témoins après que connaissance leur en a été donnée. Signature des témoins: *S. Simon*

Benoit De Scheppe, Officier de l'état civil, *Camille De Bruyne*. Pour copie certifiée conforme à l'Officier

de l'état civil, *Camille De Bruyne*, *Noville*, le 26 mars 1895. Tu pour légalisation de la

Gelaan in dubbel ten gemeenschuize, na ons van gemeld overlijden verzeerd te hebben, op verklaring

van *Simon De Scheppe*, Officier de l'état civil, *Camille De Bruyne*. Pour copie certifiée conforme à l'Officier

de l'état civil, *Camille De Bruyne*, *Noville*, le 26 mars 1895. Tu pour légalisation de la

gud *Simon De Scheppe*, Officier de l'état civil, *Camille De Bruyne*. Pour copie certifiée conforme à l'Officier

de l'état civil, *Camille De Bruyne*, *Noville*, le 26 mars 1895. Tu pour légalisation de la

En na lezing der tegenwoordige akte, hebben wij onderzocht *le 10 juillet 1896*. Pour le Directeur des affaires

étrangères: *le Directeur* *Brule Crable*. Pour copie conforme. Approuvé la radiation de souvant huit

mois dans l'acte ci-dessus, *l'Échevin*, Officier délégué de l'état civil de la ville de *Blankenberghe*.

Le Directeur des affaires étrangères

Hij neemt dienst met de rang van luitenant bij de Kongo Vrijstaat en scheept op 02 februari 1887 in te Antwerpen. Bij zijn aankomst te Boma krijgt hij opdracht zich met de "*Ville de Bruxelles*" naar Leopoldstad te begeven. Op 10 november wordt hij ter beschikking gesteld van de Commandant van het Bengaladistrict. Het daaropvolgende jaar wordt hij er districtcommissaris 2e klas benoemd. Wanneer zijn eerste term afloopt vertrekt hij op 05 februari 1890 met de "*l' Elise*" uit Banana in verlof naar België.

Luitenant Joseph LIPPENS.

Op 03 september 1890 vertrekt hij terug naar Kongo aan boord van de "*Lulu Bohlen*". In hoedanigheid van districtcommissaris wordt hij vervolgens naar de onrustige Arabische zone gestuurd. Te Leopoldstad moet hij een tijd halt houden wegens een ernstige dysenterie. Terug op weg naar Stanley Falls steekt de ziekte opnieuw de kop op. Erg verzwakt en koortsig komt hij te Kasongo aan waar hij zijn functie van resident opneemt.

Hij heeft de reputatie niet al te zachtzinnig met de inboorlingen om te springen. Lippens krijgt er de pokken en er treden longproblemen op. Bovendien krijgt hij opnieuw dysenterie en leverontsteking. Hij is zeer zwaar ziek en daardoor gedoemd tot inactiviteit. Het is in deze ellendige omstandigheden dat De Bruyne de ongelukkige Lippens op 06 januari 1891 te Kasongo aantreft. Vanaf dan zal het noodlot beide mannen ongenadig achtervolgen tot hun bitter einde op 01 december 1892.

Een brief.

De Bruyne is op 12 december 1891 te voet uit Bena-Kamba naar Riba-Riba vertrokken. Vanaf Riba-Riba vervolgt hij zijn reis via de Lualabarivier tot Kasongo waar hij op 06 januari 1892 aankomt. Het heeft de ganse reis geregend. De Bruyne beklagt zich hierover in een brief die hij op 18 maart van uit Kasongo richt aan een vriend te Blankenberge. Uit de brief, die hierna woordelijk weergegeven wordt, blijkt dat hij, alhoewel wat ontheemd, interesse betoont in het Blankenbergs politiek leven, de lokale etnografie en dat hij bovendien erg Vlaamsgezind is.

Kassongo, 18 maart 1892.

Geachte Vriend,

Ik heb de eer u te melden dat ik uwen brief gedagteekend den 27/2-91 te Kassongo ontvangen heb. Ik kan u niet genoeg bedanken, en ik heb dus de gelegenheid te zien dat gij uwen dapperen vriend noch niet vergeten heb. Ik lees in uwen brief dat zij mij in mijne geboorteplaats reeds dood verklaarden, wie heeft het dus in den kop gestoken zulke eene droeve mare te verspreiden? Ik verneem met veel vreugde dat gij een goed nummer getrokken heb, ik wensch er u uit ganscher harten geluk over. J.Wagenaere is dus pijot, hoe stelt hij het in Gent. Doe hem mijne groetenissen. Gij zijt dus op het ambacht gegaan. Gij hebt er reeds het handje van weg! Ik zal mijn best doen om u eenen papegaai te bezorgen.

De dood van mijnen vriend P.Willems heeft mij diep getroffen. Welke onvoorzichtigheid heeft de ongelukkige om Godes wil toch begaan!! Wat is er van G.Notebaert, (2) J.De Reese, Bullijnck, Van Hoorne, enz. geworden! Biedt hun mijne groetenissen aan a.u.b. Laat mij eens weten wie er zich heeft voorgesteld als liberaal, wie als katholiek. Ik heb dit reeds alles vergeten, gij begrijpt dat zeker wel het is bijna 3 jaar dat ik mijn beschaafd land heb verlaten.

Geachte Vriend,

Ik heb de eer u te melden dat ik uwen brief gedagteekend den 27/2-91 te Kassongo ontvangen heb. Ik kan u niet genoeg bedanken, en ik heb dus de gelegenheid te zien dat gij uwen dapperen vriend noch niet vergeten heb. Ik lees in uwen brief dat zij mij in mijne geboorteplaats reeds dood verklaarden,

Het is dus niet wonderbaar dat men in het hart van Afrika, waar men om zoogezegd met niemand in betrek staat en slechts met wilden omtegaan heeft men gansch in alles ten achteren blijve! Gij hebt dus met eenige wakkere mannen een nieuwe maatschappij opgericht ten einde onze dierbare moedertaal overal te doen rondklinken en zegepralen.

Ik kan u niet genoeg mijne dankbetuiging er over uitdrukken en ik maak de vurigste wenschen opdat uwe maatschappij den hoogsten graad bestijge. Wie staat er aan 't hoofd. Geeft mij eens eenige namen der leden?

Gij vraagt mij een uitgebreide beschrijving van de streek waar ik gevestigd was. Ik heb aan C.Declercq een verslag gezonden over den grond, de bewoners, hunne zeden (physiek en moraal) enz. Vraag hem van mijnentwege dat hij u den brief eens voorleze. Hij houdt vele belangrijke dingen in.

(2) Waarschijnlijk heeft hij het hier over Gustaaf Notebaert die op 20 april 1885 ingehaald werd als burgemeester van Blankenberge.

César Claeys heeft dus een plezierreisje tot in Blankenberghe ondernomen. Hoe stelt hij het. Gij hebt zeker niet vergeten eene vlaamsche pot op mijne gezondheid te drinken. Zijn tijd is dus bijna vervlogen. Heeft hij nu een gedacht gevat van in dienst te gaan van den ijzerenweg. Bemint hij het stielkje van zijn vader niet meer. Ik bid u dus mij met den volgenden courier veel nieuws te zenden. Gij hebt zeker wel vernomen dat ik nu Bena-Kamba heb verlaten. Ik bevind mij thans in Kassongo waar ik het gansch goed stel. Mijne gezondheid laat tot nu toe hoegenaamd niets te wenschen. Ik heb nog 1 jaar en half bijgeteekend. Dat is immers geene eeuwigheid want de tijd trekt hier spoedig voorbij. Ik ben van Bena-Kamba te voet naar Riba-Riba gegaan, van Riba-Riba heb ik mijne reis op de Lualaba tot aan Kassongo voortgezet. Den 12 december heb ik Bena-Kamba verlaten en den 6 januari-92 ben ik hier aangekomen. Vraag inlichtingen hier over aan mijne ouders. Ik heb mij over mijne reis niet te loven gehad daar het bijna gedurig regende. De Lualaba (Congostroom boven het Stanley Fallsstation) is moeilijk bevaarbaar door zijne watervallen en snellopen. Zijne oevers zijn zeer schilderachtig en sterk bewoond. De streek is hier overal aan de Arabieren onderworpen.

inz. César Claeys heeft dus een plezierreisje tot in Blankenberghe ondernomen, hoe stelt hij het. Gij hebt zeker niet vergeten eene vlaamsche pot op mijne gezondheid te drinken. Zijn tijd is dus bijna vervlogen. Heeft hij nu een gedacht gevat van in dienst te gaan van den ijzerenweg. Bemint hij het stielkje van zijn vader niet meer. Ik bid u dus mij met den volgenden courier veel nieuws te zenden.

Kassongo bevindt zich op 2½ uur van den Lualaba verwijderd. De stad is op eene helling gebouwd. Zij is de verblijfplaats van Tippto-Tippto. Rond de stad bemerkt men overgrootbouw rijstvelden. Men treft hier koeien, schapen, geiten, ezels, hennen, eenden, enz. aan. Er heeft hier eene dagelijksche markt plaats.

Ik sluit dus mijnen brief die ik twijfel niet, u zeer tevreden zal stellen. Doet de vurigste groetenissen aan vrienden en kennissen. Vergeet niet vele complimenten aan uwe moeder te doen. Ik wensch u allen een lang leven.

Uw vriend
Hendrik De Bruyne
Onderluitenant
van den Onafhankelijken Congostaat
te Kassongo (Lualaba Congo).

Te Kasongo.

Zoals gemeld in de brief ligt Kasongo op een helling, het is een centrum voor slavenhandel en de residentie van Tippto-Tippto. De Bruyne noemt hem Tippto-Tippto. Het is een bijnaam voor Hamed Bin Mohammed el Murjebi, een gearabiseerde slavenhandelaar en Swahilichef. Hij is een Zanzibariet van Arabisch-Afrikaanse afkomst. Henry Morton Stanley, wiens echte naam John Rowlands is,

noemt hem intelligent, energiek, net en voorkomend.

In 1887 sluit de nog zwakke Kongo Vrijstaat met hem een overeenkomst. In deze overeenkomst wordt Tippo-Tip benoemd tot gouverneur van het district Stanley Falls, de latere Oostprovincie en Kivu. In 1890 trekt hij zich terug en draagt het bewind over aan zijn zoon sultan Sefu. Die is echter in opstand gekomen tegen de blanke indringers en bereidt zich voor op een aanval tegen de troepen bevolen door Dhanis en de officieren Scheerlinck, Doorme, Hinde en Gillain.

Sefu is namelijk erg verbolgen wegens de afvalligheid aan de Arabische zaak van Ngongo Lutete een chef van de Ba Tetela en vazal van Tippo-Tip. Die heeft na een paar nederlagen tegen de Kongolese weermacht een akkoord met de staat gesloten. In 1894 zal hij echter dit akkoord opzeggen en beginnen aan een reeks strooptochten in Baloebagebied. In de zomer van 1894 wordt Ngongo Lutete gevangengenomen, ter dood veroordeeld en terechtgesteld.

In werkelijkheid is resident Lippens de gijzelaar van Sefu en van bij zijn aankomst is dit eveneens het geval met sergeant De Bruyne. Lippens wiens hart en nieren reeds door zijn ziekte aangetast zijn is gedwongen tot immobilisme. In een brief die hij de 06 oktober 1892 zendt aan luitenant Jean Désiré Scheerlinck en Dr.Hinde die zich op dat ogenblik reeds te Kolomoni bevinden laat hij verstaan dat hij Sefu's gevangene is en bedreigd wordt met executie. Dat hij vreselijk ziek is, dag en nacht onder bewaking staat, mishandeld en beledigd wordt, dat men zijn huis in brand heeft gestoken en dat alleen een mirakel hen nog kan redden. Hij meldt hem ook dat Sefu met 10.000 man, gewapend met geweren en sabels, Kasongo verlaten heeft voor Ikere met de intentie de rivier Lomami over te steken, de staatstroepen te verslaan en het gebied, dat hij beschouwt als zijn territorium, te heroveren.

De enige kans op redding voor de blanken, zegt Sefu, is Ngongo Lutete aan hem uit te leveren of hem zijn hoofd te sturen als bewijs van zijn dood en vervolgens het land te verlaten. In geval aan deze twee voorwaarden niet zou voldaan worden zouden de troepen van Sefu de Lomami overschrijden en de indringers aanvallen.

Luitenant Scheerlinck ontvangt de brief op 22 oktober 1892. Samen met Dr.Hinde, beslist hij zich zo snel mogelijk te gaan opstellen achter de Lomami (3) om zodoende de Arabieren voor te zijn. Op 26 oktober komen ze te Goia Moiassa, op de oever van de rivier, aan. Daar vernemen ze dat Sefu zijn prauwen gereed houdt voor de oversteek.

Op 29 oktober bereikt hen een ander bericht getekend De Bruyne dat hen meldt dat Sefu zijn troepenmacht heeft verdeeld om op drie plaatsen terzelfdertijd de rivier over te steken. De Bruyne bezweert hen Sefu nog niet onmiddellijk aan te vallen maar eerst te onderhandelen.

Op 14 november nieuw bericht van De Bruyne verstuurd uit Pena Kikanda op twee uren mars van de Lomami hen meldende dat hij van Sefu bekomen heeft als zijn gezant met Luitenant Scheerlinck te mogen onderhandelen en hem de voorwaarden van de sultan over te brengen die, meldt De Bruyne, zich een te belangrijke chef acht om zich persoonlijk te verplaatsen om met Scheerlinck te onderhandelen.

(3) De *Lomami* is een linker zijrivier van de Kongostroom waarin ze uitmondt bij Isangi. Ze loopt evenwijdig met de *Lualaba*, is ca. 1450 km. lang en stroomafwaarts van Likoto bevaarbaar.

Heldenmoed.

Geëscorteerd door 250 krijgers, vrouwen en kinderen begeeft De Bruyne zich naar de oever. Hij draagt een staatsvlag. De ontmoeting heeft plaats op 15 november rond 08.30u 's morgens. De Bruyne, die al vijf maanden gevangen zit, ziet er sterk vermagerd en verouderd uit, zijn uniform in lompen, op blote en bebloede voeten.

Op één meter afstand gevolgd door de Arabische Chef loopt hij naar de rivier zijn escorte aanmanend zich stilzwijgend op de achtergrond te houden. Op circa vijftien meter achter hem staat een groepje van een veertigtal Arabieren.

Het gesprek van oever tot oever neemt een aanvang. De Bruyne verzekert Scheerlinck dat de inlanders die hem vergezellen geen Frans verstaan en zij dus vrij kunnen spreken. Hij zegt vervolgens dat Sefu hem opdracht heeft gegeven zijn landgenoten te overtuigen om, met een escorte van maximum zes man, de rivier over te steken om hem in Ikere te ontmoeten voor een palaver. Daar het er vingerdik opligt dat dit een hinderlaag is weigeren Scheerlinck en Hinde vanzelfsprekend het aanbod zeggende dat Dhanis hen binnen een paar dagen zal vervoegen en dat ze geen volmacht hebben om met Sefu te onderhandelen.

Luitenant Scheerlinck haast zich vervolgens terug naar het kamp om Lippens een nota te schrijven. Dr.Hinde, het mogelijk overlijden van Lippens voor ogen, roept naar De Bruyne: "Kunt u zwemmen?" Hij antwoordt bevestigend, begeeft zich naar het water en begint zijn gewonde voeten te wassen. Dr. Hinde stelt daarop vlug een aantal scherpschutters verdekt op in het oevergewas en roept vervolgens: "Mijn schutters zitten verborgen in het gewas! Ik kan u redden! Spring in de rivier"!

Er volgt een vreselijke stilte die misschien een halve minuut duurt. In de overtuiging dat dit een zekere dood voor Lippens tot gevolg zal hebben weigert De Bruyne daarop zijn doodzieke overste en vriend te verlaten. Hij belooft echter te pogen te ontsnappen indien Lippens bij zijn terugkeer zou overleden zijn. Na een ultieme groet keert hij daarop kalm terug naar de Arabieren. Bij zijn terugkeer vindt hij Lippens nog in leven, maar volledig aan het einde van zijn krachten terug.

De moord.

Elf dagen na het mislukken van de onderhandelingen, op 26 november 1892, steken de Kongolese troepen onder bevel van Dhanis (4) de Lomami over, rukken binnen in de Arabische zone en leveren slag. Het wordt een bloedbad waarbij 3000 doden vallen. Deze veldtocht, die ook in 1893 wordt voortgezet, wordt de anti-slavencampagne genoemd maar had naast de onbetwistbare humanitaire doelstellingen ook politieke oogmerken.

Vóór de officiële verdeling van Centraal-Afrika wilde Koning Leopold II, soeverein vorst over de Kongo Vrijstaat, zich immers nog snel meester maken van gebieden waarop nog geen andere mogendheid aanspraken maakte.

Een deel van de verslagen Arabieren trekt zich terug op Nyangwe en Kasongo. Op 01 december 1892 vermoorden ze daar uit wraak Lippens en De Bruyne.

(4): Dhanis François Ernest, Baron, geboren te Londen in 1861 en overleden te Brussel in 1909. Trad in 1886 in dienst van de Onafhankelijke Kongostaat en bestreed tussen 1892-1893 met succes de slavenhandelaars. In 1895 wordt hij Vice-Gouverneur, in 1896 Gouverneur-Generaal van Kongo Vrijstaat benoemd.

De moordpartij speelt zich af als volgt. Twaalf Arabieren gewapend met messen verborgen onder hun kleren brengen een bezoek aan Lippens in zijn verblijf. De zieke Lippens weigert buiten te komen om hen te woord te staan. Zij beweren echter dat ze belangrijk nieuws hebben over een, hen door Sefu gemelde, veldslag. Daarop komt resident Lippens toch even buiten en terwijl hij zich met hen onderhoudt van op de veranda wordt hij bij verrassing aangevallen en gedood met messteken. Enkele van de moordenaars gaan daarop naar binnen waar ze De Bruyne aantreffen die aan het schrijven is. Voor hij weet wat Lippens overkomen is wordt hij eveneens vermoord. Hij is amper 24 jaar oud.

Van beide Belgen worden de handen afgehakt om aan Sefu en Mohara te Nyangwe gestuurd te worden. De machtige sultan Mohara, die over 12.000 goed getrainde en uitgeruste troepen beschikt, wil zich slechts bij de opstandige Sefu aansluiten wanneer beide blanken, afgevaardigden van de gehate staat, gedood zullen zijn. Het lichaam van De Bruyne wordt bovendien door zijn moordenaars in stukken gehakt.

Wanneer Sefu twee dagen later te Kasongo terugkeert geeft hij bevel de twee stoffelijke overschotten te begraven vóór de residentie van Lippens en op het graf een grafheuvel op te werpen.

De troepen van Dhanis verslaan de Arabieren te Chigi. Op 22 december verneemt hij de tragische dood van beide gijzelaars. Wanneer hij vervolgens op 17 april 1893 Kasongo verovert begeeft hij zich onmiddellijk met Scheerlinck, Hinde, Gillain, de Wouters en Doorme, naar de residentie van Lippens en De Bruyne. Hij laat hun lichamen opgraven, in de blauwe met gele ster versierde Kongolese vlag wikkelen, kisten en met militaire eer ter aarde bestellen in een gemetste grafkelder.

De Arabische legers verliezen Riba-Riba, Nyangwe en andere belangrijke centra en worden vervolgens voorgoed tot over het Tanganykameer verdreven.

Gerechtigheid geschiedt.

De moordenaars van wie de namen gekend zijn komen allen op noodlottige wijze aan hun einde. De chef van de bende, Kabwarri, wordt gedood in het gevecht van 26 februari 1893. In zijn hand klemt hij het geweer van Lippens. Vier anderen sterven aan de pokken. Een zesde wordt gedood te Nyangwe. De laatste zes worden gevangen genomen te Kasongo. Tijdens het daarop volgende proces slagen ze er echter in te ontsnappen.

Eén van hen verdrinkt wanneer hij een rivier oversteeft. Drie anderen sterven in gevechten in de loop van de volgende maanden. De twee laatsten tenslotte worden terug opgepakt, gevonnis en opgehangen. Gerechtigheid is geschied!

Eerbewijs.

Het meer dan edel en heldhaftig gebaar van sergeant De Bruyne die weigert te vluchten en zijn overste en vriend in de steek te laten wekt in Vlaanderen de diepste bewondering. Ter zijner eer richt zijn geboortestad Blankenberge op haar zeedijk het welbekende monument op. Het monument dat tijdens de Eerste Wereldoorlog zwaar beschadigd wordt, wordt heropgericht in 1921. De naam van de jonge held wordt ook aan een voornamelijk Blankenbergse straat gegeven en zijn portret krijgt een ereplaats in het Blankenbergs stadhuis. Ook Oostende betoont hem eer en zo komt het dat wij op de Vuurtorenwijk een "Sergeant De Bruynestraat" rijk zijn.

Gij die daar voorbijkomt, gedenk even deze moedige en loyale Vlaamse jongen die, toen hij de mogelijkheid kreeg zijn leven te redden, vastberaden aan Dr.Hinde antwoordde: "Neen, dank u, ik kan Lippens niet in de steek laten"!

Bronnen.

1. Als een wereld zo groot waar uw vlag staat geplant-Vita Foutry en Jan Neckers-1986.
2. Belgisch Koloniale Biografie-Volume 2-blz.113 en 638.
3. Onze Kongo-Hilde Eynikel-1983-blz.46 t/m 48.
4. Rood Rubber-Daniël Vangroenweghe-1985.
5. Straatnamen van Oostende van A tot Z-Daniël Deschacht-1998.

Foto's.

1. Foto Sgt.De Bruyne-Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (KMMA)-Tervuren.
2. Foto Lt.Lippens-zie referte 3 hiervoor-blz.48.

Documenten.

Registers Burgerlijke Stand Blankenberge akten 17 en 76 - Microfilms 1226361 en 1383078 - Rijksarchief Brugge.

-+=+=+=+=+=-

WAARHEID EN VERZINSELS OVER DE DIEPWATERKAAI EN DE SPUIKOM (1^e deel)

door **Raymond VANCRAEYNEST**

I. Enkele woorden over de voorgeschiedenis van de conventie van 10 oktober 1894

De ondertekening van de conventie van 10 oktober 1894 tussen de Staat en de stad Oostende over de nieuwe haveninstellingen heeft een lange voorgeschiedenis gekend die al begonnen was in 1872. Minister van Openbare Werken F. Moncheur had toen al de belofte gedaan dat de nodige kredieten zouden aangevraagd worden en onmiddellijk aangewend. Maar tussen de beloften en de eerstesteenlegging op 19 juni 1898 door koning Leopold II zouden er nog 26 lange jaren verlopen van hevige strijd met veel moeilijkheden en tegenkantingen (1).

Er waren niet alleen de plannen en de financiering van de werken die door de Staat enerzijds en door de stad Oostende anderzijds zouden uitgevoerd worden, maar er waren nog veel andere externe problemen die erin verstrengeld geraakten. Ik vermeld o.m.:

- 1) het onderhoud van de diepten in de haven door de werking van de spuikommen en/of door de inzet van baggermateriaal;
- 2) het al of niet slagen van proefbaggerwerken in zee om doorheen de zandbanken betere toegangseulen tot de haven tot stand te brengen;
- 3) de aan gang zijnde evolutie in de scheepvaart waarbij de zeilschepen vervangen werden door stoomschepen, eerst voortgestuwd door raderwielen en vervolgens door schroeven;
- 4) de voortdurende bedreiging van het bestuur van de stad Brugge en haar parlementairen om een nieuwe verbinding van Brugge met de zee te Heist tot stand te brengen onder impuls van de Maere-Limnander waardoor een ware campagne tegen de haven van Oostende werd opgezet.

Al die problemen zouden eigenlijk een afzonderlijke behandeling verdienen, maar het is hier niet de plaats om daarop in te gaan. Ik hoop daarop terug te komen in enkele bijdragen in de toekomst. Voor het ogenblik vergenoeg ik mij met enkele stapstenen uit te leggen.

In 1889 stond al vast dat Brugge een nieuwe verbinding zou krijgen met de zee; alleen was er nog niet beslist of die verbinding zou gebeuren met Oostende of met Heist.

Een bijzonder comité werd door minister De Bruyn opgericht bestaande uit de belangrijkste ingenieurs van de verschillende diensten van Bruggen en Wegen. De meesten maakten deel uit van het Bestendig raadgevend Comité van Bruggen en Wegen. Zij moesten de problemen bestuderen in verband met de mogelijke verbindingen van Brugge met de zee. Het rapport van dat comité verscheen op 19 februari 1890. Het besluit was dat toentertijd de nadering uit zee tot Heist onbetwistbaar beter was dan tot Oostende dat afgesloten werd door de Stroombank. Het comité verkeerde op dat ogenblik nog in de onzekerheid wat de resultaten zouden zijn van de uitvoering van baggerwerken in zee. Het graven van de Westpas doorheen de Stroombank werd toen pas begonnen. Verscheidene jaren zouden er moeten overgaan om te weten of men zodoende de toenadering tot de haven van Oostende even goed zou kunnen maken als de bestaande toestand vóór Heist en of men de gemaakte vaargeulen zou kunnen bestendigen zonder al te grote uitgaven. Als de regering echter onmiddellijk genoegdoening wilde geven aan de wensen van Brugge, zonder te blijven stilstaan bij het feit dat er zodoende nog een bijkomende haven aan de kust zou moeten onderhouden worden, dan gaf het Comité de voorkeur aan de verbinding van Brugge met Heist. Welke beslissing de regering ook zou nemen, de werken in zee voor Oostende zouden in elk geval en zonder verwijl moeten uitgevoerd worden (2).

In 1890 hield het comité Brugge-Zeehaven een vurig pleidooi voor de verbinding met Heist, maar waarin tevens de haven van Oostende ernstig werd aangevallen en beklad. De gemeenteraad van Brugge schaarde zich achter het standpunt van het comité, hetgeen op 1 april 1890 een hevig protest uitlokte van de gemeenteraad van Oostende.

Op 8 mei 1890 kondigde minister van Openbare Werken Leon De Bruyn in de Senaat aan dat de regering beslist had Brugge met Heist te verbinden. Voor Oostende was de toestand nu in zover opgeklaard dat het stadsbestuur en de handelsmiddelen voor een duidelijke toestand stonden. De verbetering van de haven van Oostende was nu losgekoppeld van de verbinding van Brugge met de zee die eventueel langs de haven van Oostende had kunnen gebeuren.

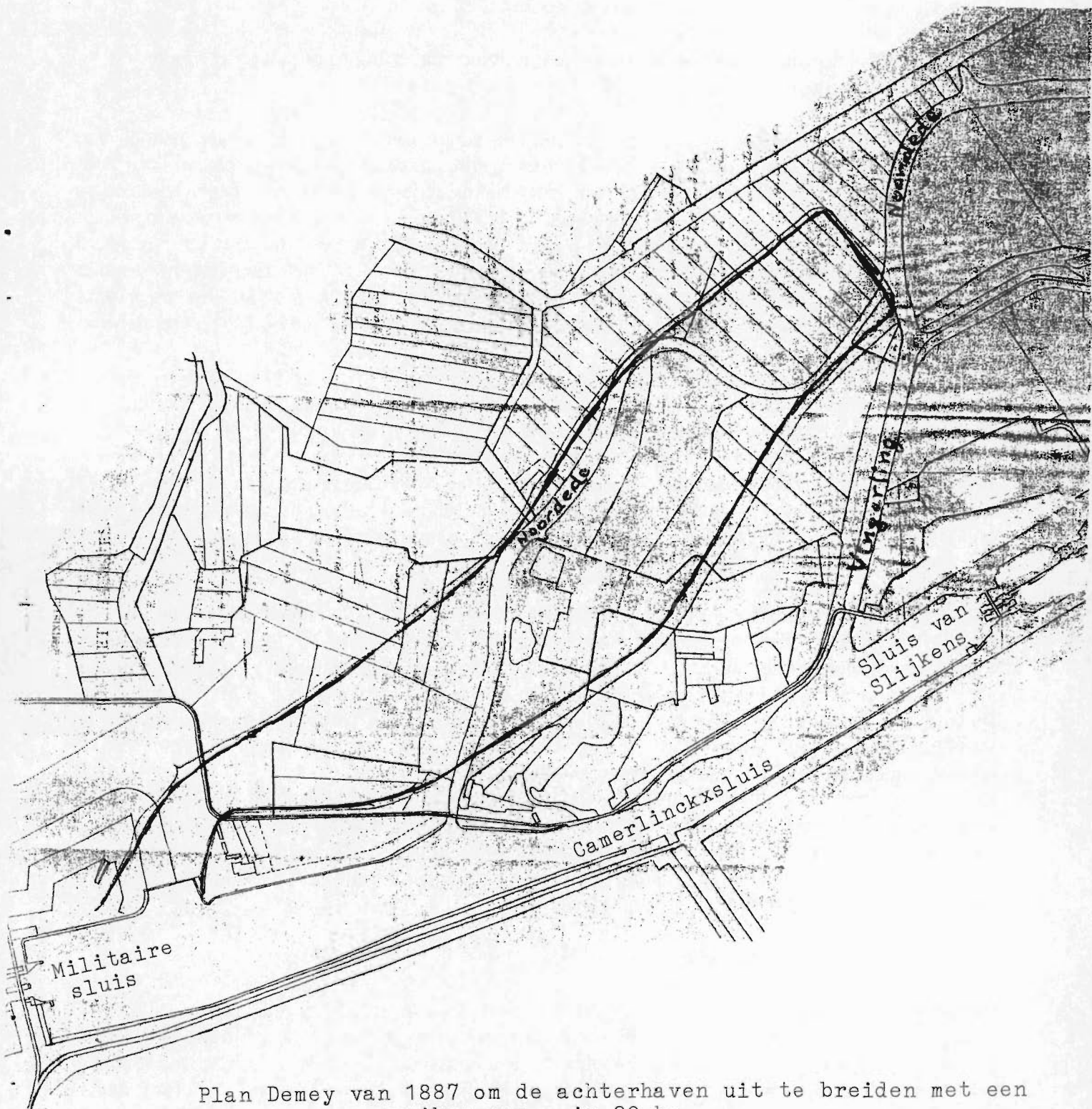
De stad Oostende stond er nu alleen voor om in de toekomst alle middelen aan te wenden om betere haveninstellingen tot stand te zien komen en vroeg aan minister De Bruyn of hoofdingenieur Pierre Demey van Bruggen en Wegen het voorontwerp mocht opmaken voor de nieuwe haveninstellingen van Oostende. Maar de minister weigerde op 7 april 1891. Op 30 april kwam de minister op zijn beslissing terug en gaf aan ingenieur Demey de toelating het voorontwerp op te maken in overleg met de stadsingenieur Verraert (3).

De stad Oostende vroeg op 11 mei 1891 aan de Handelskamer haar wensen te laten kennen in verband met de nieuwe haveninstellingen van Oostende. Een goed gedocumenteerd en weloverwogen verslag werd daarover opgemaakt door de voorzitter August Van Imschoot en de secretaris Albert Bouchery en goedgekeurd in de vergadering van de Handelskamer op 28 mei (4). De gemeenteraad, in het bezit gesteld van dat verslag op 8 juni 1891, stelde op zijn beurt een bijzondere commissie samen die haar rapport bekend maakte op 28 juli (5). Op de plannen die daarbijgaande werden gepubliceerd was er geen spraak van de diepwaterkaai noch van de nieuwe spuikom. De Militaire sluis en spuisluis bleven bestaan maar de spuikom van de Militaire sluis kreeg een uitbreiding van 20 ha 60 a 93 ca op het grondgebied van Bredene (6).

Bij Koninklijk Besluit van 3 december 1891 werd een speciale commissie samengesteld om de definitieve plannen op te stellen. Op 16 februari 1892 kondigde burgemeester Montangie in de gemeenteraad aan dat de speciale commissie haar werkzaamheden had voltooid en de besluiten naar minister De Bruyn waren opgestuurd. De minister reageerde niet. Pas een jaar later, op 28 februari 1893, kon de nieuwe burgemeester, Alfons Pieters, aan de gemeenteraad mededelen dat de regering de plannen van de nieuwe haveninstallaties had goedgekeurd. De minister liet deze beslissing aan het stadsbestuur weten, dat ze kenbaar maakte aan de gemeenteraad van 18 juli 1893. De plannen door de speciale commissie opgemaakt, werden in grote lijnen goedgekeurd (7).

Het stadsbestuur en de Handelskamer hadden echter nog veel bezwaren tegen die plannen. Ze waren o.m. gekant tegen de bewering van minister van Financiën August Beernaert dat het stadsbestuur tot nu toe in de voorhaven volledig wederrechtelijk havenrechten inde. Het stadsbestuur weerlegde deze bewering bij brief van 17 april 1894 aan zijn opvolger Paul de Smet de Naeyer. Deze brief was de start voor nieuwe onderhandelingen tijdens dewelke de ingenieurs Demey, Verraert en Van der Schueren de plannen wijzigden, aanvulden en vastlegden ongeveer in de vorm waarin ze werden uitgevoerd (8).

Een bijeenkomst werd op 20 september 1894 in het stadhuis door de Handelskamer belegd, geleid door haar voorzitter August Van Imschoot. Burgemeester Alfons Pieters en schepenen Van Loo werden uitgenodigd om aan het bureau plaats te nemen. De ingenieurs Demey en Verraert woonden de vergadering bij. De voorzitter nodigde ingenieur Demey uit, aan de hand van de nieuwe plannen, uitleg te verschaffen. Het gewijzigde ontwerp leek hem nu aan de meeste bezwaren, die tegen het ontwerp van 1892 waren geopperd, tegemoet te komen. Deze bezwaren waren :

Plan Demey van 1887 om de achterhaven uit te breiden met een
spuiikom van ruim 20 ha.

- 1) dat het bestaande verbindingkanaal tussen de oude dokken en de vaart Oostende-Brugge zou opgevuld worden;
- 2) dat het nieuw dok te ver van de stad zou liggen;
- 3) dat er geen droogdok werd voorzien;
- 4) dat de afmetingen van de voorhaven te klein waren en dat er in de voorhaven te weinig aanlegkaaien voorzien waren.

Het nieuw ontwerp beantwoordde aan die laatste verzuchtingen van de lokale handel. De achterhaven, gelegen achter de Militaire sluis, zou opgenomen worden in de voorhaven. Daar zou, langs de westkant, een diepwaterkaai komen van 850 meter lengte om grote schepen vlottend te houden bij elke stand van het getij. De oostelijke oever zou uitgerust worden met stenen glooiingen met houten aanlegsteigers uitsluitend bestemd voor de pakketboten die nu de havengeul belemmerden. Demey meende dat vóór de kaai diepten van 7,50 tot 8,00 meter gemakkelijk zouden behouden blijven, eerst door de lozing van de binnenwateren langs de sluizen van Slijkens en deze van de Noordede, en vervolgens door het graven van een grote spuikom van 60 ha ten noorden van de Noordede.

Zonder hier verder aandacht te schenken aan het onderzoek in hoever aan de andere bezwaren werd verholpen, zien we dus hier voor het eerst de diepwaterkaai en de grote spuikom op het toneel verschijnen, duidelijk ideeën van ingenieur Demey. Nochtans, op de vraag van Paul Carbon van wie die nieuwe plannen uitgingen, antwoordde Demey dat ze afkomstig waren van de regering. Ze werden officieus aan de Handelskamer voorgelegd. Waarschijnlijk zal het advies gevraagd worden van de Bijzondere Commissie van 1891 nadat de gemeenteraad en de Handelskamer, elk voor zich, hun advies zullen hebben laten kennen (9).

Aan het ontwerp van de te sluiten conventie, bekend gemaakt op 20 september, werden door de Handelskamer nog enkele wijzigingen voorgesteld, die deels aanvaard en deels door de regering verworpen werden op de audiëntie van 3 oktober 1894, door de minister van Financiën Paul de Smet de Naeyer verleend aan een afvaardiging van het stadsbestuur en van de Handelskamer. Die afvaardiging was samengesteld uit Alfons Pieters, burgemeester en volksvertegenwoordiger, Alois Verbeke, senator, F. de Stuers, volksvertegenwoordiger, August Van Imschoot, voorzitter van de Handelskamer, en August Verraert, stadsingenieur (10).

Deze plannen en de gewijzigde conventie werden op 9 oktober 1894 door de gemeenteraad goedgekeurd en op 10 oktober door de Regering te Brussel ondertekend door de minister van Openbare Werken Leon De Bruyn, de minister van Financiën Paul de Smet de Naeyer en de burgemeester van Oostende Alfons Pieters.

II De Conventie en de diepwaterkaai

De tekst van de conventie (11) zegt niet veel over de diepwaterkaai en helemaal niets over de spuikom. In artikel 1 staat alleen dat de toenmalige achterhaven (tussen de Militaire sluis en de sluizen van Slijkens) zal opgenomen worden in de voorhaven; de werken die daarvoor moeten gebeuren zullen uitgevoerd worden door de Staat. De Staat zal de westeroever (=diepwaterkaai) inrichten, in zover hij het nodig oordeelt, ten behoeve van de handel.

Verder wordt er in artikel 10 alleen nog vermeld dat de westelijke kaaimuur van de voorhaven minstens 500 m lang zal moeten zijn. Tenslotte wordt in artikel 12 uitgestippeld dat de stad, na voltooiing van de werken in de voorhaven, gedurende 15 jaar de tijd zal hebben om de westelijke kaaimuur, met de totale uitrusting ervan, van de Staat terug te kopen; de modaliteiten daartoe worden opgesomd.

De openbare aanbesteding van de nieuwe havenwerken was aangekondigd voor 17 april 1897. Er waren 3 inschrijvingen, waarvan er twee zich terugtrokken, en de prijs van de derde overtrof de raming met ongeveer een derde. Minister van Openbare Werken De Bruyn kon daarom zijn goedkeuring niet geven. De herbesteding werd bepaald op 18 december 1897 waarbij nog voor meer dan 3 miljoen bijkomende werken werden voorzien zodat de nieuwe raming 12.444.810 frank bedroeg. De aannemers Coppieters (Gent), Cox (Zelzate), Baar (Luik), Watrin (Luik), J. en P. Carsoel (deze laatste trokken zich terug) waren de laagste inschrijvers met 14.830.000 frank. Deze inschrijving werd door de minister goedgekeurd (12).

Op 1 maart 1898 werd bevel gegeven de havenwerken aan te vatten (13). Het was een gigantische onderneming waarvan ik hier alleen de aspecten zal belichten die verband houden met de nieuwe tijkaimuur en de spuikom.

Met de tijkaimuur was het de bedoeling aan de voet van die muur bestendig te beschikken over een diepte van -8,00 m (Z), d.i. 8 meter diepte onder het gemiddeld peil van laagwater springtij. De grootste koopvaardijsschepen uit die tijd zouden dan bij hoogwater door de havengeul binnenvaren, aan die muur aanmeren en bij vallend water daar vlottend blijven. Om aan de voet van de muur steeds over 8 meter diepte te beschikken was ingenieur Demey van mening dat zulks alleen te verwezenlijken was door het uitvoeren van krachtige spuingen.

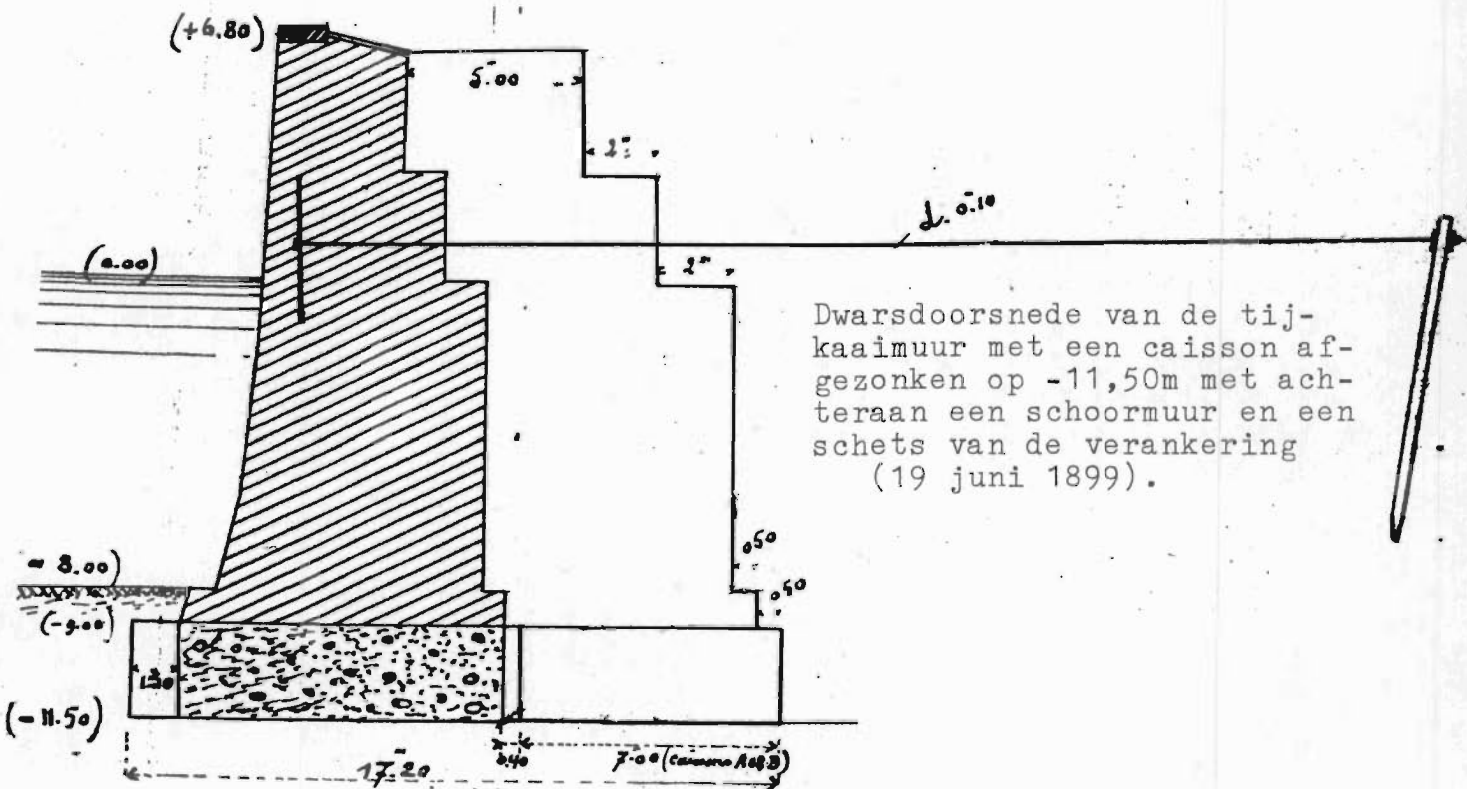
Voor de bouw van de tijkaimuur werd er gekozen voor het grondvesten ervan op caissons. Dat zijn een soort rechthoekige stalen dozen van 25 m lengte, 8,50 m breedte en 2,50 m hoogte. De onderkant was open en de bovenkant was over een hoogte van 0,60 m voorzien van een stalen vakwerk. De randen ervan sneden als een mes in de bodem. Het geheel woog 25 ton. De caissons werden gebouwd op de oosteroever van de toenmalige achterhaven, rechtover de te bouwen kaaimuur. Ze werden daar te watergelaten met een soort slipway en dreven op het luchtkussen dat binnen de caisson aanwezig bleef. Bij hoge waterstand werd de caisson naar de overkant gesleept en bij vallend water daar gestrand op een plaats die bij laagwaterstand daar was voorbereid op het peil +1,00 (Z) (14). Op elke caisson waren 6 schouwen aangebracht voor de toegang van de werklieden, het aanbrengen van materiaal en het verwijderen van de grondspecie die door de werklieden werd uitgegraven. Die schouwen beletten dat de caisson bij hoogtij vol water zou lopen. Het plafond uit metalen vakwerk van 0,60 m dikte werd vol beton gegoten. Naarmate de werklieden in de werkkamer van 1,90 m hoogte de grondlagen verwijderden, begon de caisson te zakken. Dat moest zo doorgaan van het peil +1,00 tot het peil -10,50 m (Z). Dat werk dat gebeurde onder verhoogde luchtdruk was een gevaarlijke karwei, vooral als de rand van de caisson ergens op een overblijfsel van een oude constructie of op een stuk van een gezonken boot kwam te rusten. De losgewoelde grondlagen met slib en turf zorgden ook voor het vrijkomen van stinkende gassen die ook de ogen aantastten. Op de zinkende caisson werd er op het gebetonneerd plafond begonnen met het optrekken van de muur in baksteen. De caisson werd steeds verder afgezonken, maar ook de muur werd steeds hoger opgetrokken. De meeste caissons werden afgezonken op het peil -10,50 m en werden dan volgespoten met beton. De muur werd afgewerkt op het peil +6,80 m zodat de totale hoogte van de constructie 17,30 m bedroeg.

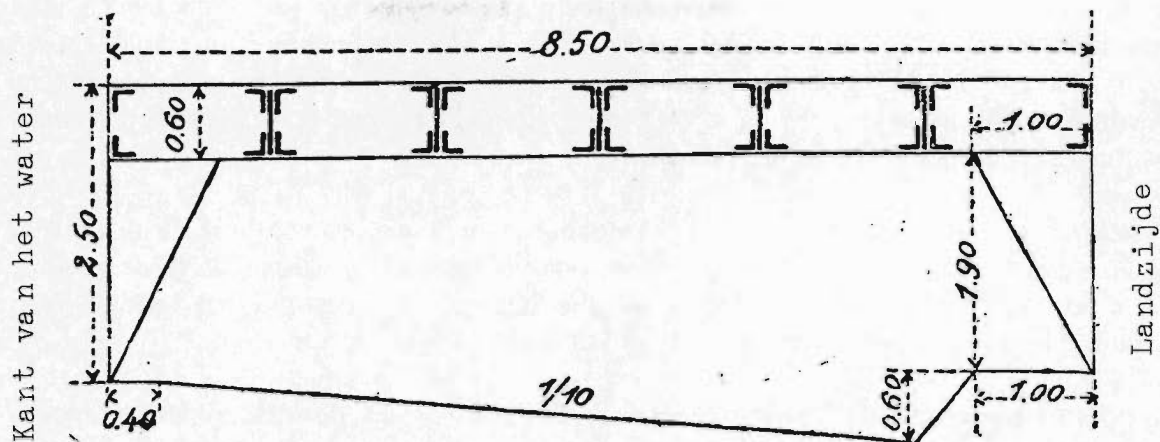
Uit een rapport van inspecteur-generaal Troost aan de minister van Openbare Werken De Bruyn dd. 5 juli 1898 bleek dat de weg naar Brugge en het tramspoor naar Blankenberge al omgelegd waren langsheen de huidige spoorweginstallaties en dat de plaats voor de eerste caisson werd klaargemaakt stroomafwaarts, dat is naar de kant van de zee toe. Vier machines maakten 40.000 bakstenen per werkdag van 12 uren. Drie miljoen bakstenen stonden te drogen en de eerste steenoven, waar de bakstenen ter plaatse werden gebakken, was opgestart. Op 7 december 1898 bracht ingenieur Troost een nieuw bezoek aan de werken waarover hij op 17 december een rapport zond aan minister De Bruyn. Toen waren twee caissons definitief op de voorgeschreven diepte

afgezonken en gebetonneerd. Het metselwerk was uitgevoerd tot op laagwaterpeil. Vier andere caissons stonden op hun juiste plaats en op twee ervan bereikte het metselwerk 2 meter hoogte (15).

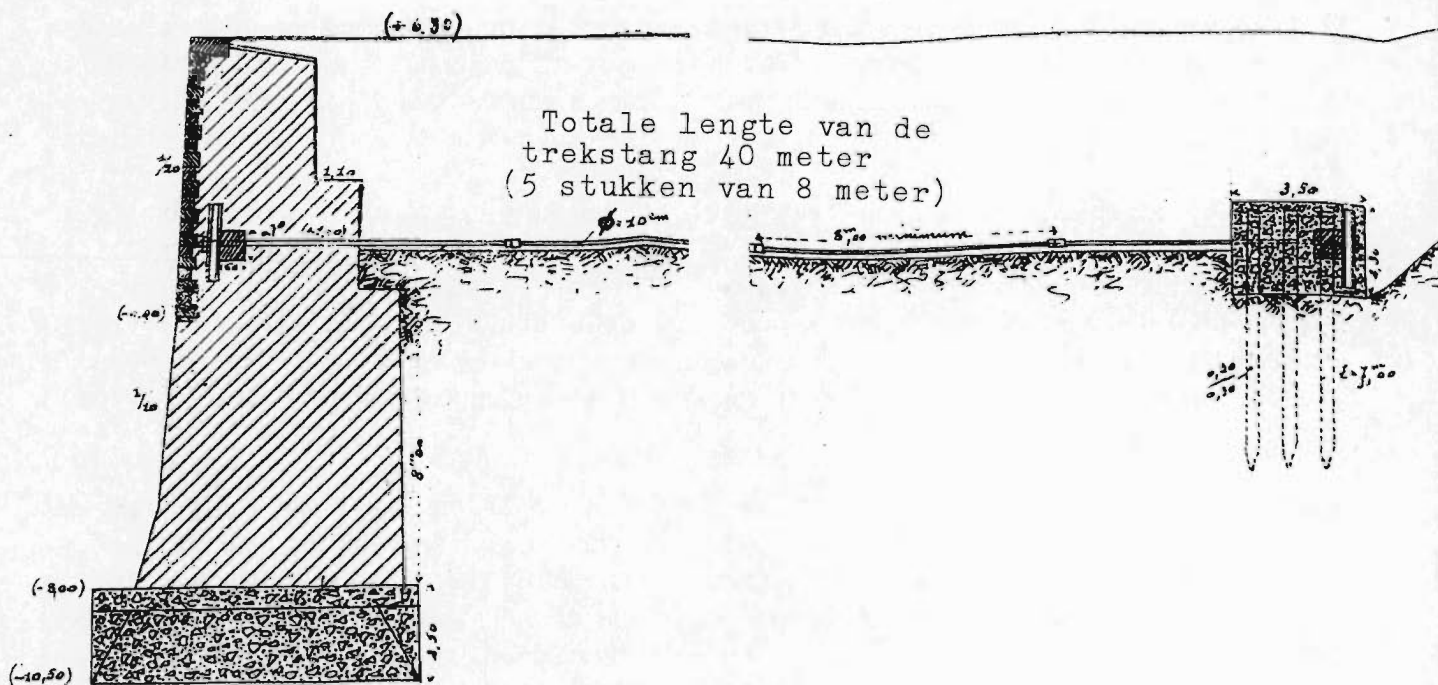
De verdere bouw van de muur verschaftte inspecteur-generaal Troost en hoofdingenieur van de Dienst van de Kust Van Gansberghe heel wat kopzorgen. In juni 1899 en volgende maanden werd er beslist heel wat wijzigingen aan te brengen. Er was al voorzien dat de 12 caissons tegenover de uitstroomopeningen van de ontworpen spuisluis op peil -11,50 m zouden afgezonken worden i.p.v. op -10,50 m door de caissons een hoogte van 3,50 m i.p.v. 2,50 m te geven. De caissons afgezonken op -10,50 m rustten op zand met een weinig klei., maar deze afgezonken op -11,50 m rustten op klei met heel weinig zand. Een onderzoek uitgevoerd onder één van die caissons bracht aan het licht dat op peil -13,20 m zuivere klei werd aangetroffen en dat dit zelfs zo bleef tot op peil -15,50 m. Gevreesd werd dat de caissons op de klei zouden afglijden. Verscheidene maatregelen werden genomen en nog tijdens de bouw uitgevoerd, met name:

- 1) de onderkant van de caissons zal voortaan niet horizontaal maar schuin afgewerkt worden; de zijwanden zullen naar de landzijde toe tot 0,60 m dieper gaan met een hoek tegen het uiteinde;
- 2) enkele caissons zullen voortaan dwars geplaatst worden in plaats van overlans en aan de landzijde zal daarop een schoormuur opgetrokken worden;
- 3) achter het reeds afgewerkte deel van de muur zullen 2 kleine caissons afgezonken worden om daarop schoormuren te bouwen;
- 4) over heel de lengte van de muur zullen verankeringen aangebracht worden op het peil +1,00 m ter hoogte van de voegen. Elke verankering zal bestaan uit 2 gekoppelde stalen staven van elk 0,10 m diameter en 40 m lengte. Ze zullen enerzijds in het baksteenmassief van de muur bevestigd worden en anderzijds in een massieve blok beton, gegoten rond de koppen van een bundel diep ingeheide palen (16).

Dwarsdoorsnede van een caisson van het verbeterd type

Dwarsdoorsnede van de tijkaaimuur met een gewone caisson en met de verankering.

De bijkomende werken om de verankeringen uit te voeren door de aannemers Coppieters en consoorten werden op 290.322 frank geraamd (17). Hoofdingenieur Van Gansberghe kreeg nu opdracht vanaf 1 juli 1899 een maandelijks staat van de vordering van de werken aan de tijkaaimuur aan minister De Bruyn op te sturen, die echter vanaf de maand erop vervangen werd door minister Paul de Smet de Naeyer (18).

In juli 1900 was men stilaan het zuidelijk landhoofd van de nieuwe voorhavenbrug genaderd. Beide landhoofden en de drie pijlers tussenin waren ook op speciaal ontworpen caissons gegrondvest. De laatste caissons van de muur moesten nu aan die toestand aangepast worden. In totaal werden voor de muur 33 caissons afgezonken, de laatste in de zomer 1901 (19).

Bij het afzinken van de caisson voor de zuidelijkste van de drie pijlers voor de nieuwe voorhavenbrug stootte men op peil -3,73 m op de oude drempel van de eerste sluis van Slijkens van rond 1670. Bijzondere voorzorgen en een speciale werkwijze moesten aangewend worden om de klus zonder ongelukken te klaren (20).

Zowel de werken voor rekening van de Staat als voor rekening van de stad Oostende werden gelijktijdig door dezelfde aannemers uitgevoerd, alles weliswaar achter de dam gevormd door de oude Franse en de oude Militaire sluis. Deze laatste diende nog altijd om de binnenwateren naar zee te laten afvloeien die geloosd werden langs de sluizen van Slijkens, langs de Camerlinckx en langs de Noordede. Zolang de nieuwe voorhavenbrug niet afgewerkt was konden deze oude Franse en Militaire sluizen niet afgebroken worden, want de weg naar de Vuurtorenwijk liep over die sluizen.

In de zomer van 1902 werd de zeewaartse caisson van de tijkaaimuur verbonden met de zeewaartse drempel van de nieuwe zeesluis Demey met een schuine berm die boogvormig werd uitgewerkt en nadien beschermd door een houten staketselwerk. De voet van de berm bij de zeesluis lag op het peil -5,00 m en daalde geleidelijk af naar -6,00 m, -7,00 m en -8,00 m aan de voet van de tijkaai (21).

De nieuwe voorhavenbrug werd voor het wegverkeer, het tram- en spoorwegverkeer open gesteld op 15 februari 1903.

De moeilijkheden ondervonden tijdens de bouw van de tijkaaimuur, en ook de bijkomende werken, vertraagden de afwerking ervan en deden aarzelingen ontstaan om verdere superstructuurwerken, zoals het bouwen van hangaars, het plaatsen van kranen, het leggen van trein- en kraansporen aan te vangen.

Plots groot alarm!!! Hoofdingenieur Van Gansberghe liet op 27 maart 1905 aan de minister van Openbare Werken Paul de Smet de Naeyer weten dat scheuren zichtbaar werden op het kaaiterrein over een lengte van 500 meter vanaf het zeewaarts uiteinde. Een onmiddellijke uitleg kon hij niet geven. Op 13 april liet hij aan de minister weten dat er weliswaar beslist werd rechthoekige betonnen platen aan de voet van de muur tot zinken te brengen en dat er daartoe hopen rijngrind op de kaai werden opgestapeld. De druk daarvan op de kaai schommelde maar tussen 2.192 kg en 3.280 kg per vierkante meter, terwijl de muur was berekend voor een druk van 6.000 kg per vierkante meter.

Om de betonnen platen te kunnen plaatsen werden er voor de muur diepe kuilen gebaggerd. Eerst werden daar gevlochten rijswerkmatten afgezonken, onmiddellijk daarop bedekt met de betonnen platen. Maar op 24 juni 1905 werden nieuwe instortingen op het kaaiterrein vastgesteld. De muur gleed naar het water toe en kantelde een weinig zodat de grootste verplaatsing van de kaaimuurrand, ongeveer in het midden van de lengte, 0,94 m bedroeg (22).

De betonplaten werden voor de tijkaaimuur in drie rijen gelegd onder -8,00 m (Z) . Vóór de boogvormige verbinding met de zeesluis lagen ze in 2 rijen gaande van -5,50 m naar -8,30 m. Alle palen voor het houten staketselwerk waren hier op 13 februari 1906 ingeheid (23).

Op 9 januari 1906 stelde ingenieur Van Gansberghe aan de minister voor alleen de voorgeschreven diepten door baggerwerken te verwezenlijken over een afstand van 611 meter vanaf het zeewaarts uiteinde van de muur. Over een afstand van 125 meter vanaf de voorhavenbrug stelde hij voor de diepte te beperken tot -6,00 m (Z) en dan over een hellend vlak van 60 meter lengte af te dalen tot -8,00 m (Z). Het stond toen immers al vast dat het stroomopwaartse deel van de muur zou ter beschikking gesteld worden van de regelmatige lijndiensten op Tilbury en Londen waarvoor geen grote diepten vereist waren. Op 10 mei 1906 verklaarde de minister van Openbare Werken zich akkoord met dit voorstel (24).

Het ongeduld van de Handelskamer geraakte op nog langer te moeten wachten op de uitrusting van de kaai. De kaai had moeten af zijn in 1903. De nieuwe haveninstallaties waren al bijna een jaar geleden ingewijd, namelijk op maandag 4 september 1905., maar hangaars, kranen en treinsporen, alles ontbrak !! (25)

Op 14 februari 1906 liet de minister van Openbare Werken aan ingenieur Van Gansberghe weten dat er mocht overgegaan worden tot het doen van proeven van overbelasting op de kaaiterreinen (26). Ingenieur Van Gansberghe stelde op 14 april aan de minister voor zand aan te voeren van op de plaats waar het nieuw Militair Hospitaal zou gebouwd worden. Daar kon 12.720 kubieke meter worden weggehaald om te stapelen over een lengte van 375 meter, te beginnen op 50 meter afstand van de nieuwe Voorhavenbrug. Die zandhoop zou afgedekt worden met een laag vette aarde van 5 cm dikte. Daartoe was in totaal 335 kubieke meter aarde nodig. Als daar de nieuwe hangaar zou gebouwd worden zou 4.000 kubieke meter zand voorbehouden worden om de verhoogde bodem van de hangaar te maken tot op de hoogte van de laadvloer van de spoorwegwagons. Het was de bedoeling de rest van het zand te verplaatsen over 375 meter naar het zeewaarts uiteinde toe.

Op 25 september 1906 werd er te Oostende een overeenkomst getekend met ingenieur Edouard De Cuyper, directeur van de trammaatschappij van de kust "Chemin de fer électrique d'Ostende-Blankenberghe et Extensions", om het zand te vervoeren tussen het geplande Krijgshospitaal en de tijkaaimuur tegen 1,25 frank per kubieke meter en om de zandhoop te bedekken met vette aarde. Op 26 oktober 1906 was het stapelen beëindigd. Tijdens het stapelen had men een verschuiving van de muur vastgesteld naar de voorhaven toe van 1 cm aan het stroomopwaarts einde en van 5 cm op 350 meter afstand van de brug. Het zeewaarts einde was ongewijzigd gebleven. In totaal vervoerde de stoomtram 2.448 wagons van 8 kubieke meter zand. Dat betekende 19.584 kubieke meter tegen 1,25 frank per kubieke meter waarvoor aan de trammaatschappij 24.480 frank werd betaald (27).

Tegelijk deed er zich op 4 oktober een nieuwe scheur voor zodat 's anderendaags, op 5 oktober, de Voorhavenbrug geklemd zat. De aannemers Coppieters en cons. vroegen en verkregen de toelating van de minister het verkeer over de Voorhavenbrug te verbieden voor 3 dagen op 4, 5 en 6 december 1906 en dan was de brug weer hersteld (28).

In die omstandigheden kon er bezwaarlijk sprake zijn van de uitrusting van de kaaimuur. De Handelskamer vestigde bijna een jaar later, op 31 oktober 1907, de aandacht van de nieuwe minister van Openbare Werken A. Delbeke op de problemen van de tijkaaimuur; alles ontbrak daar nog: hangaars, kranen, spoorwegen, rijwegen, De elektrische centrale moest zelfs nog gebouwd worden (29).

De firma Cockerill uit Seraing, die een regelmatige scheepvaartlijn uitbaatte op Tilbury drong herhaaldelijk aan bij de minister voor de uitrusting van de tijkaaimuur (30). Op 30 januari 1908 had de aanbesteding plaats voor het optrekken van de eerste (en ook de enige) hangaar van 160 x 30 m. Het was de S.A. des Ateliers de Construction Pâris te Marchienne-au-Pont die het werk uitvoerde

tegen 379.000 frank. In principe moest de hangaar klaar zijn tegen 1 oktober 1910, maar door bijkomende werken liep de voltooiing vertraging op tot in 1911 (31). Ter hoogte van de hangaar had de firma Pâris 7 waterafsluiters moeten plaatsen op 25 m afstand van elkaar tussen 27 oktober 1909 en mei 1910. De firma A. Hottat & fils kreeg op 18 juni 1910 de opdracht bijkomende versterkingswerken uit te voeren aan het zeewaarts gedeelte van de kaai tegen 277.000 frank. Tussen 24 maart 1911 en februari 1912 plaatste ze 19 waterafsluiters, te beginnen op 17,50 meter ten westen van de hangaar stroomafwaarts telkens op 25 m afstand van elkaar (32). Dezelfde firma bracht de nodige kaaiverharding aan in mei 1911 nadat de treinsporen er waren gelegd. Op het einde van de maand juni was de hangaar bedrijfsklaar, maar er waren nog geen kranen (33).

Op 15 september 1910 ging de aanbesteding door voor het leveren en opstellen van 4 elektrische kranen op de tijaaimuur. De inschrijving van ACEC ten bedrage van 129.100 frank werd goedgekeurd op 28 oktober 1910. Het ging om rollende portaalkranen waarvan 2 van 3 ton en 2 van 6 ton hijsvermogen (34). Ze hadden een reikwijdte van 9 m buiten de kaaimuurrand en een hijshoogte van 13,50 m boven de begane grond. De hijssnelheid van de 3-ton kranen was 0,65 m per sec en van de 6-ton kranen 0,32 m per sec (35).

Het was eveneens de firma Cockerill die in oktober 1910 een zware vaste kraan vroeg van 15 tot 30 ton hefvermogen. Vaak had ze immers zware machines te vervoeren tussen het vasteland en Engeland. In overleg met inspecteur Pierrard van het Zeewezen werd beslist een vaste toendraaikraan op te stellen met 40 ton hijsvermogen, met een reikwijdte van 12 m buiten de kaaimuurrand en een hijshoogte van 17 meter boven de kaai (36). De aanbesteding voor het leveren en opstellen van de vaste 40-ton kraan greep plaats op 1 maart 1912 en het werk werd toegekend aan de firma ACEC tegen 118.000 frank. Op 27 maart gaf minister A. van de Vyvere zijn goedkeuring.

Het was begin mei 1912 dat de aanlegplaatsen van de Tilbury- en Londenboten naar de nieuwe tijaaimuur konden verhuizen. De oude stoombotenkaai kon nu eindelijk verlaten worden met bijna tien jaar vertraging. De stukgoedkranen waren daar nu bedrijfsklaar, maar weldra bleek dat de twee kranen van 6 ton veel te traag waren. Cockerill vroeg één 6-ton kraan om te bouwen tot een snellere 3-ton kraan en verzocht tevens om een vijfde kraan op te stellen, ook van 3 ton. Voorlopig werd een oude stoomkraan op de nieuwe kaai opgesteld. De bouw van die vijfde kraan werd ook toevertrouwd aan ACEC tegen 37.500 frank. De kraan werd besteld op 10 februari 1913, maar de opstelling kon maar beëindigd worden op 1 april 1914 (37).

De zware 40-ton kraan - ook Titankraan genoemd omdat de metaalbouwer "Le Titan anversois" heette - werd officieel ter beschikking gesteld van de gebruikers op 1 maart 1914. Op 27 maart werd het reglement bekend gemaakt met de tarieven voor de behandeling van lasten tussen 6 ton (27 fr.) en 40 ton (147 fr.), ondertekend door de toenmalige minister van Openbare Werken. G. Helleputte.

Ondertussen waren de problemen met de kaai nog niet van de baan. Hoofdingenieur-directeur Hainaut van de Dienst van de Kust liet op 13 juli 1912 aan minister van de Vyvere weten dat de aanbestedingsdocumenten klaar waren voor het uitvoeren van versterkingswerken aan het zeewaarts uiteinde van de tijaai. De raming bedroeg 36.304 frank. De aanbesteding had plaats op 31 oktober 1912 en de laagste inschrijver was Pierre Sorel uit Brugge tegen 35.763 frank. De minister gaf zijn goedkeuring op 22 november 1912. Het werk werd voorlopig aanvaard op 18 juni 1914, maar wegens een geschil met de diensten van Bruggen & Wegen deed Sorel beroep op het Hoog Comité van Toezicht. Door de oorlogsomstandigheden werd het geschil met Sorel door het Hoog Comité opnieuw behandeld op vrijdag 18 juli 1919 om 15 uur. Uiteindelijk kwam het hierop neer dat ingenieur Van der Schueren op 3 februari 1920 aan de minister van Openbare Werken E. Anseele kon laten weten dat het geschil definitief afgehandeld was door betaling aan Sorel door de Staat van 17.016,19 frank (38).

Tijdens en na de oorlog 1914-1918 werd er aan de tijkaimuur niets meer gedaan.. Eén van de 5 portaalkranen werd tijdens de oorlog door de Duitse Marine ontdaan van zijn onderstel en overgeplaatst op een betonnen vloer aan de ingang van het vissersdok, het huidige Montgomerydok. In maart 1919 werd die kraan door aannemer Alexander Binamé teruggeplaatst naast de hangaar richting Slijkens (39). Die kraan was voorlopig vast en een nieuw kraanhuis werd gemaakt door aannemer Verdievel. Pas op het einde van 1921 werd die kraan op een portaal gezet dat nog in reserve was bij de diensten van elektromechanica. De 4 andere elektrische portaalkranen waren vernield. De Britse Admiraliteit die gelast was met de uitvoering van de allernoodzakelijkste werken om de haven weer bedrijfsklaar te maken, plaatste in 1919 4 stoomkranen op de tijkaimuur, die in Engelse havens overvloedig waren geworden. De Handelskamer drong in april 1920 aan bij de minister om deze kranen spoedig te elektrificeren. In 1921 werden deze kranen voorzien van nieuwe cabines door Verdievel en de elektrificatie werd uitgevoerd door aannemer Arthur Lucas uit La Louvière tegen 162.572 frank. De werken werden beëindigd in november 1921. De zware Titankraan was slechts gedeeltelijk door de Duitsers vernield en werd nog in 1919 door de Britse Admiraliteit hersteld (40).

Tijdens het interbellum 1919-1940 werd het oostelijk deel van de tijkai, tussen de Titankraan en de Voorhavenbrug, uitsluitend gebruikt door de lijnen op Tilbury en Londen. Aan het westelijk deel legden veelal pakketboten aan en de terreinen werden zowat voor alles en nog wat gebruikt: het stapelen van hout voor de Dienst van de Verwoeste Gewesten, het stapelen van schroot afkomstig van de opruiming van het wrak van de VINDICTIVE, enz....Daar lagen trouwens nog veel treinsporen die door de Duitsers waren gelegd en door de Engelsen nog uitgebreid met daarop nog een stoomkraan van 3,5 ton. Dat alles werd overgemaakt aan de Domeinen en de openbare verkoping ervan bracht in december 1924 nog 95.425 frank op (41).

Op 23 maart 1921 deed de directeur-generaal van de Rijkskoeldiensten van het Ministerie van Bevoorrading aan de directeur-generaal van Bruggen & Wegen een voorstel om te Oostende koelhuizen te bouwen voor de invoer van bevroren vlees uit Argentinië. De stadsingenieur stelde de diepwaterkaai voor en ingenieur Van der Schueren van de Dienst van de Kust liet de minister van Openbare Werken weten dat hij het daarmee volkomen eens was. De Koeldiensten vroegen te beschikken over een terrein van 4.000 vierkante meter, palend aan het water over een lengte van 100 meter. Van der Schueren stelde een terrein voor ten westen van de Titankraan, maar hij vreesde wel oppositie van het Bestuur van het Zeewezen dat daar bijna voortdurend een pakketboot liet aanmeren (42). Dat was inderdaad het geval en de koelhuizen kwamen nooit tot stand.

In mei 1940 werd de haven door de Tilburyboten verlaten en de Duitsers namen de haveninstallaties dadelijk in gebruik. Zo kwam het dat op 15 augustus 1940 in de namiddag - wellicht bij het manipuleren van torpedo's - zich een krachtige ontploffing voordeed die heel de stad deed schudden op haar grondvesten. De hangaar van de Cockerillkaai - want zo werd de tijkai ook vaak genoemd, al is het dat de Tilburyboten slechts het oostelijk deel gebruikten - was in de lucht gevlogen. Zware stukken van het ijzeren gebinte waren tot op een paar honderd meter ver verspreid. Aan de gebouwen in de verre omgeving, tot op het Hazegras toe, was er nu opnieuw zware schade toegebracht. Oostende en de haven gingen een duistere toekomst tegemoet.

Toen de Duitsers in september 1944 de stad eindelijk verlieten brachten ze op regelmatige afstanden door ontploffingen bressen aan in de tijkaimuur. De geallieerden konden die bressen met baksteenmetselwerk vrij vlug dichtzetten zodat er na korte tijd schepen konden aanleggen. Tegenaan de Voorhavenbrug werden grote tanks gebouwd. De daarin opgeslagen stookolie en benzine werden door een pijpleiding gepompt die langs de vaart werd gelegd ongeveer tot in Jabbeke en vandaar langs de autosnelweg (die toen maar in Jabbeke begon) verder naar het binnenland.

Toen de Tilburylijn in maart 1946 (43) opnieuw van start ging met de oude SAPHIR, kon ze van de diepwaterkaai geen gebruik maken door gebrek aan hangaars en kranen. De schepen legden aan in het vlotdok aan hangaar 3. Ze moesten wel telkens versassen maar de stad deed er alles voor om de lijn binnen haar domein te houden. De Staat richtte op de tijkaaimuur wel drie nieuwe moderne stukgoedkranen op maar geen hangaar zodat de verhuizing niet gebeurde. In 1970 werd de Tilburylijn opgedoekt zonder nog ooit naar de tijkaai teruggekeerd te zijn. Niettegenstaande haar spreuk "Courage to the last" had ze het net geen 75 jaar kunnen volhouden.

De Handelskamer drong al van in de jaren vijftig aan op de heropbouw van de diepwaterkaai om daar schepen te laten aanmeren die niet door de zeesluis Demey konden. De stad had daar geen oren naar omdat die kaai buiten de stadshaven lag, integendeel zelfs, ze zag daarin een concurrent. Toen minister van Openbare Werken Omer Van Audenhove de haven bezocht op 23 juni 1959 betoonde hij opvallend veel aandacht aan de mogelijkheden van deze kaai, hetgeen zichtbaar door de stadsbestuurders niet werd geapprecieerd (44). In de jaren 1970-1972 werd de oostelijke helft van die kaaimuur herbouwd, een nieuwe hangaar werd er opgetrokken en drie prachtige kranen werden er opgesteld. Het was echter wachten tot het einde van de jaren negentig vooraleer de westelijke helft van de kaai werd herbouwd

VERWIJZINGEN

- (1) DE CUYPER E. Les nouvelles installations maritimes d'Ostende 1872-1898, p.3-4.
- (2) Rapport du comité spécial chargé d'examiner les questions qui se rattachent au tracé du canal maritime destiné à relier le port de Bruges à la côte. Annales des Travaux publics de Belgique, 1891, p.293-345.
- (3) DE CUYPER E., o.c., p.27.
- (4) Rapport de l'Association commerciale à l'Administration communale d'Ostende présenté et adopté en séance du 28 mai 1891.
- (5) Rapport de la Commission spéciale du Conseil communal (18 juillet 1891).
- (6) A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken - Waterwegen. Bundel 244. Plan van hoofdgenieur P. Demey dd. 05.11.1887.
- (7) DE CUYPER E., o.c., p.33.
- (8) Ibidem, p.37 Tekst van de brief van minister Beernaert in: Bulletin van de Handelskamer 1894, p.36-37.
- (9) Bulletin van de Handelskamer 1894, p.261-267.
- (10) Idem, p.271.
- (11) Idem, p.267-270.
- (12) DE CUYPER E., o.c., p.43.
- (13) CADOLA A. Les nouvelles installations maritimes au port d'Ostende. Annales des Travaux publics de Belgique, 1901, p.41.
- (14) VAN DERSHUEREN P. Travaux exécutés récemment et en cours d'exécution à l'atterrage et au port d'Ostende. VIIIe Congrès de Navigation, Paris 1900, p.1-28.
- (15) A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken - Waterwegen. Bundel 828.
- (16) CADOLA A. o.c., p.45-47. A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken - Waterwegen. Bundel 824.
- (17) A.R.A.Brussel. Ibidem.
- (18) Idem, bundel 847.
- (19) Zie noot 15.
- (20) CADOLA A., o.c., p.51-54.
- (21) A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken - Waterwegen. Bundel 822.
- (22) Idem, bundel 821.
- (23) Zie noot 21.
- (24) A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken - Waterwegen. Bundel 827.

- (25) Idem. Bundel 842. Brief van de Handelskamer dd. 10.02.1906.
- (26) Zie noot 22.
- (27) Zie noot 22.
- (28) Zie noot 22.
- (29) Zie noot 25.
- (30) A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken - Waterwegen. Bundel 841 .
- (31) Bulletin van de Handelskamer 1911, p.28-29.
- (32) A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken - Waterwegen. Bundel 838.
- (33) Zie noot 25.
- (34) Zie noot 30.
- (35) Zie noot 31 .
- (36) Zie noot 30.
- (37) Zie noot 30.
- (38) A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken - Waterwegen. Bundel 825.
- (39) Idem. Bundel 835.
- (40) Zie noot 39.
- (41) Zie noot 38.
- (42) A.R.A.Brussel. Ministerie van Openbare Werken- Waterwegen. Bundel 817.
- (43) Het Nieuw Visscherijblad, 1946.
- (44) VANCRAEYNEST R. Dertig jaar inzet van de Handelskamer voor de haven (1955-1985).
De Plate 1997, p.100-107 en. p.134-139.

Onze prijs = uw profijt

*Uw kleurenfoto's manueel
afgewerkt volgens de
moderuste technologie
met multi-scanner*

**COCK
CAMERA
SERVICE**

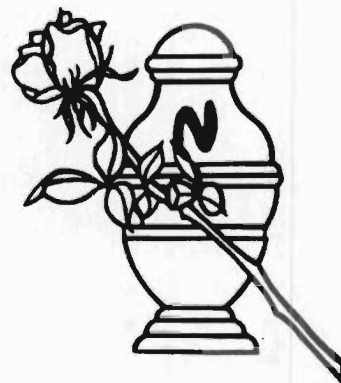
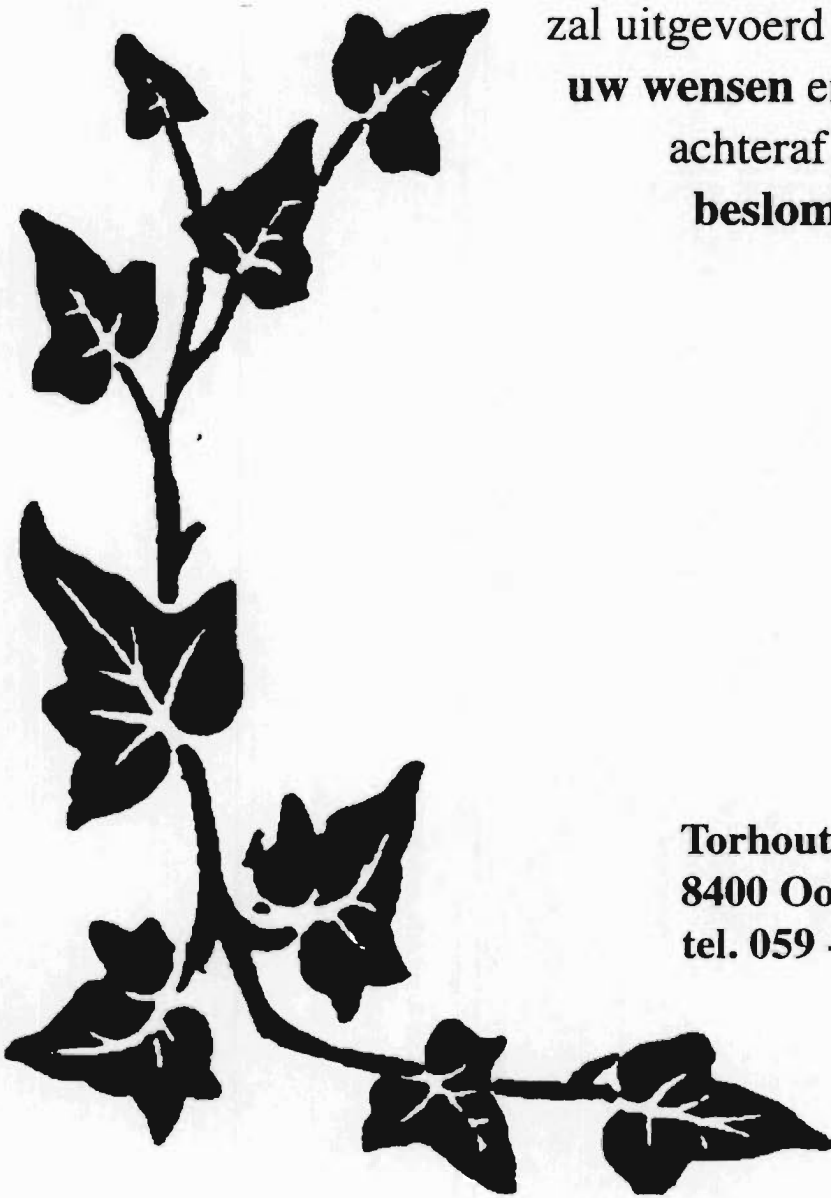
*Hoek Jozef II straat en
Christinastraat - Oostende*

*Waar kwaliteit nog
vakmanschap is*

UITVAARTVERZORGING - FUNERARIUM

Jan Nuytten

Het uitvaartkontra^kt
is de absolute zekerheid
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf geen financiële
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059 - 80 15 53